

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2018

ความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

วรชนก ปิ่นเจริญ

คณะ แพทยศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Other Mental and Social Health Commons](#)

Recommended Citation

ปิ่นเจริญ, วรชนก, "ความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร" (2018). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 3563.

<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/3563>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

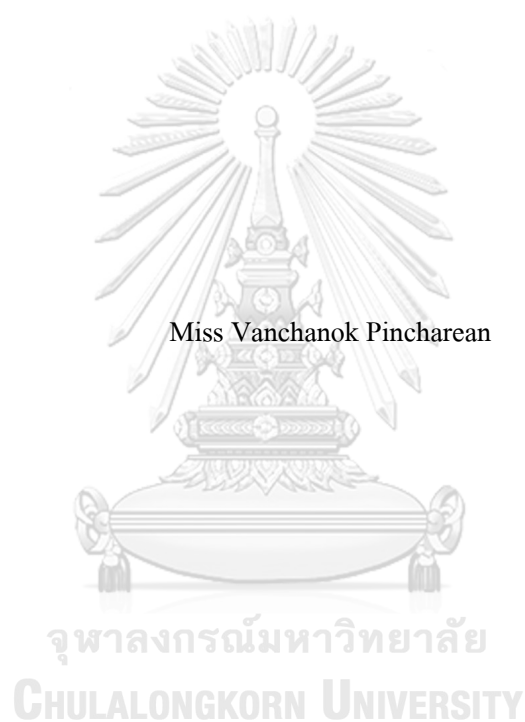
คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Stress and Social Support of Single Parents in Bangkok

Miss Vanchanok Pincharean

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวใน

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

โดย

น.ส.วรรณก ปิ่นเจริญ

สาขาวิชา

สุขภาพจิต

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ แพทย์หญิงปรีชวัน จันทศิริ

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

()

คณบดีคณะแพทยศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงชุติมา หุ่นเรือวงศ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ แพทย์หญิงปรีชวัน จันทศิริ)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วรรณก ปิ่นเจริญ : ความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัด
กรุงเทพมหานคร. (Stress and Social Support of Single Parents in Bangkok) อ.ที่
ปรึกษาหลัก : อ. พญ.ปรีชวัน จันทศิริ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากพ่อแม่เลี้ยง เดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวน 95ราย โดยใช้แบบสอบถามแบบตอบด้วยตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย 1.แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2.แบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test) 3.แบบสอบถามด้านปัจจัยทางสังคมและครอบครัว ดัดแปลงมาจาก The Personal Resource Questionnaire: PRQ Part II ของ Brand and Weinert วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ 1.วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา 2.วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด 3.คำนวณ สถิติเชิงอนุมานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว โดยใช้สถิติ Chi-square

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว มีช่วงอายุ Mean±SD = 40.7±9.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. รายได้เฉลี่ย10,001-20,000บาท อาศัยอยู่กับลูกของตนเอง การเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่เกิดจากการหย่าร้าง พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับเล็กน้อย ร้อยละ68.4 ระยะเวลาการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีความสัมพันธ์กับความเครียด ด้านแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ70.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับแรงสนับสนุน ได้แก่ ด้านการได้รับความช่วยเหลือแนะนำ (P<0.002) ด้านความผูกพันใกล้ชิด (P<0.042)

สาขาวิชา สุขภาพจิต

ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5974042830 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEYWORD: stress, social support, single parents, Bangkok

Vanchanok Pincharean : Stress and Social Support of Single Parents in Bangkok.

Advisor: PARICHAWAN CHANDARASIRI, M.D.

This research is a cross-sectional descriptive research. Data was collected from 95 single parents in Bangkok. They were asked to complete 3 questionnaires, namely : 1)Personal information questionnaire ; 2)Thai stress test ; 3)The Personal Resource Questionnaire: PRQ Part II of Brand and Weinert. The SPSS were used to analysis to find the descriptive. The following data analysis methods are applied –1)Descriptive statistics to explain the basics of the sample ; 2)Analysis with stress factor ; 3)Compute statistics for correlation with stress and social support.

The study indicated that The majority of the population is single parents. Has a lifespan is Mean \pm SD=40.7 \pm 9.9, graduating from high school, The median income for 10,001-20,000 baht, living with their own children and mainly due to a divorce. Most single parents with minor stress levels in 68.4 percent of single parents duration is associated with stress. Social support of single parents are moderate 70.5 percent. The relationship between stress and support are available to helping guide (P <0.002), close relationship (P <0.042)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Mental Health

Student's Signature

Academic Year: 2018

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจากอาจารย์แพทย์หญิงปวิชวัน จันทรศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ให้ความช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องๆต่างๆในการทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงการให้กำลังใจ เข้าใจและรับฟังปัญหาเป็นอย่างดี เสมอมาจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์แพทย์หญิงชุติมา หุ่มเรืองวงษ์ที่ให้เกียรติมาเป็นประธาน สอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุชีรา ภัทรยุตวรตน์ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอกมหาวิทยาลัยสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์อ้วนสันต์ ปัญญาแสง ผู้ให้คำแนะนำเรื่องสถิติ และ ขอบคุณเจ้าของแบบสอบถาม และเจ้าของบทความทุกท่านที่นำมาอ้างอิง

ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้อันเป็นประโยชน์ในการศึกษา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ธุรการภาควิชา จิตเวชศาสตร์ทุกท่านที่คอยแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ สนับสนุน ประสานงานต่างๆให้ สำเร็จราบรื่นตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนๆนิสิตปริญญาโท ภาคในเวลารุ่นที่ 29 ที่คอยให้ ความช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ คุณฐานิชา ลีมพานิช (ผู้จัดการมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว) คุณปราณี รัตน ไกรศรี (แกนนำเครือข่ายครอบครัวร่วมเกล้า) คุณอรกัลยา พุ่มพั่ง (ศูนย์ประเด็นเครือข่ายผู้หญิงเพื่อ สุขภาพภาคกลาง) คุณเกณิกา พงษ์วิรัช (ผู้ประสานงานชมรมเครือข่ายครอบครัว) ที่ทำให้การเก็บ ข้อมูลเป็นไปอย่างราบรื่น และขอขอบคุณพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาในการตอบ แบบสอบถามได้ครบถ้วนและตั้งใจ เพื่อเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอบขอบคุณครอบครัวผู้มีพระคุณที่อยู่เคียงข้าง ให้โอกาสและสนับสนุน การศึกษา ให้กำลังใจเสมอมาจนสามารถก้าวผ่านอุปสรรคต่างๆจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จ

วรรณก ปิ่นเจริญ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background and Rationale)	1
คำถามของการวิจัย (Research Question).....	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)	2
สมมติฐานงานวิจัย (Hypothesis)	2
ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption).....	2
คำสำคัญ (Key Words).....	2
การให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition).....	2
ข้อจำกัดในการวิจัย (Limitation).....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Benefit and Application)	3
กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	4
บทที่ 2	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review of the Related Literatures)	5
1. กรอบครัว.....	5

รูปแบบของครอบครัว	5
ครอบครัวปกติ	6
การเปลี่ยนแปลงในบทบาทและความสำคัญของครอบครัว	6
2. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว.....	7
3. ความเครียด	7
ความเครียดในพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	8
4. แรงสนับสนุนทางสังคม	9
ความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคม	10
องค์กรเพื่อครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด แรงสนับสนุนทางสังคม	12
งานวิจัยในประเทศ	12
งานวิจัยต่างประเทศ.....	14
บทที่ 3	16
วิธีดำเนินการวิจัย.....	16
รูปแบบการวิจัย.....	16
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
เกณฑ์การคัดเลือกประชากรศึกษา (Selection Criteria)	16
วิธีการเลือกตัวอย่าง (Sampling Technical).....	16
การสังเกตและการวัด (Observation Measurement).....	17
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	17
ลักษณะเครื่องมือ	17
การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)	19
การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)	20
บทที่ 4	21

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	21
ตอนที่1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เพื่อบรรยายลักษณะของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร	22
1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล.....	22
1.2 ข้อมูลบุตร	24
1.3 ความเครียด	25
1.4 แรงสนับสนุนทางสังคม	26
ตอนที่2 การวิเคราะห์คะแนนความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test	28
2.1 ความสัมพันธ์ของความเครียดกับข้อมูลส่วนบุคคล	28
2.2 ความสัมพันธ์ของความเครียดกับข้อมูลบุตร	30
ตอนที่3 การวิเคราะห์คะแนนแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test	31
3.1 ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนกับข้อมูลส่วนบุคคล	31
3.2 ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนกับข้อมูลบุตร	33
ตอนที่4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test.....	34
บทที่ 5	37
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	37
สรุปผลการวิจัย	37
อภิปรายผลการวิจัย	39
ข้อจำกัดในการวิจัย	41
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้	41
ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	41
บรรณานุกรม	59

ประวัติผู้เขียน	63
-----------------------	----

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป	22
ตาราง 2	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป (ต่อ)	23
ตาราง 3	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลบุตร	24
ตาราง 4	แสดงจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดของกลุ่มตัวอย่างแบบจัดกลุ่ม ตามเกณฑ์การแปลค่าด้วยตารางเมตริกของแบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test) ของรศ.ดร. สุชีรา ภัทรยุทธวรรณและคณะ จำแนกตามระดับความเครียด	25
ตาราง 5	แสดงจำนวนและร้อยละของคะแนนแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร คัดแปลงมาจาก The Personal Resource Questionnaire: PRQ Part II ของ Brand and Weinert ซึ่งแปลโดย จิรดา หงส์ตระกูล	26
ตาราง 6	แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดตามข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร	28
ตาราง 7	แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดตามข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (ต่อ)	29
ตาราง 8	แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดตามข้อมูลบุตร ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร	30
ตาราง 9	แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับแรงสนับสนุนทางสังคมกับข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร	31
ตาราง 10	แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับแรงสนับสนุนทางสังคมกับข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (ต่อ)	32
ตาราง 11	แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับแรงสนับสนุนทางสังคมกับข้อมูลบุตรของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร	33
ตาราง 12	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test	34

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background and Rationale)

ครอบครัว (family) เป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยเล็กของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่มีความคงทนที่สุด และยังไม่เคยปรากฏว่า สังคมมนุษย์ใดไม่มีสถาบันครอบครัวปรากฏอยู่ เพราะมนุษย์ทุกคนจะต้องอยู่ในสถาบันนี้ เนื่องจากเป็นสังคมกลุ่มแรกที่เราจะต้องเผชิญตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตในครอบครัว ในอดีต สมาชิกครอบครัวในไทยนั้นจะประกอบไปด้วย พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ลูกหลาน มักจะอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความรักความผูกพัน มีความเอื้ออาทรแก่กัน แต่ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงส่งผลกระทบให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้าง และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เกิดค่านิยมและทัศนคติใหม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านบทบาทและการทำหน้าที่ในครอบครัว ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงตามมา⁽¹⁾

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างและรูปแบบของครอบครัวแล้ว การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ บทบาท และความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้ก่อให้เกิดลักษณะครอบครัวที่แตกต่างจากในอดีต เช่น การมองข้ามความสัมพันธ์แน่นแฟ้นภายในครอบครัว กลุ่มคนจำนวนหนึ่งคิดว่าครอบครัวไม่ใช่สิ่งสำคัญอีกต่อไป และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องมีครอบครัว เมื่อเกิดความขัดแย้งกันในระหว่างคู่สมรส สามีสภรรยา รวมถึงปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการง่ายต่อการตัดสินใจหย่าร้าง และดำรงชีวิตโดยปราศจากคู่สมรส สามีสภรรยา เป็นผลให้เกิดรูปแบบครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียว(single parent)⁽²⁾

พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว (Single parent) คือ สภาพครอบครัวที่พ่อหรือแม่ต้องเลี้ยงดูลูกแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งสาเหตุของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ก็มีทั้งอยู่ร่วมกันไม่ได้ ถูกคู่สมรสทอดทิ้ง คู่สมรสหย่าร้าง หรือคู่สมรสเสียชีวิต แต่ไม่ว่าจะมีสาเหตุมาจากอะไร บุคคลเหล่านี้จะตกอยู่ในภาวะที่จะต้องเป็นทั้งพ่อและแม่ให้แก่ลูกในเวลาเดียวกัน นั่นถือเป็นความยากลำบาก หรือมีภาระหนักเป็นสองเท่าของการเป็นพ่อแม่ทั่วไป⁽³⁾

ความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเกิดขึ้นในช่วงเวลาวิกฤตและช่วงเวลาการปรับตัว เช่น ความเครียดของบิดาหรือมารดาเมื่อต้องเลี้ยงดูบุตรและทำงานนอกบ้านพร้อมกัน ผลกระทบด้านจิตใจและพฤติกรรมของผู้ชาย ผู้เป็นบิดาเมื่อต้องกลายมาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก ผลกระทบด้านจิตใจของบิดามารดาในการพยายามแก้ไขความขัดแย้ง

สามีเป็นบุคคลซึ่งมีความใกล้ชิดผูกพันกับภรรยามากที่สุด จึงมีบทบาทในการให้แรงสนับสนุนกับภรรยาเพื่อช่วยลดความวิตกกังวล การให้แรงสนับสนุนของคู่สมรส จึงถือว่าเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมชนิดหนึ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อการดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้นเมื่อครอบครัวต้องขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไป จึงส่งผลให้คู่สมรสนั้นเกิดความเครียด ซึ่งหากสมาชิกในครอบครัวขาดองค์ประกอบในการปรับตัวสู่

สภาวะสมดุล ไม่ยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่มีกลไกการปรับตัวที่เหมาะสม ไม่มีบุคคลคอยช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเพียงพอ และไม่สามารถปรับตัวตามวงจรชีวิตครอบครัวได้ จึงส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติทางด้านจิตใจและอารมณ์

จากการรวบรวมข้อมูลข้างต้นพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและการสื่อสารของแม่เลี้ยงเดี่ยว ประสบการณ์ด้านจิตใจของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว คุณภาพชีวิตของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ลักษณะและการดำเนินชีวิตของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว แต่ยังไม่มีการศึกษาในเรื่องของความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจต่อการศึกษาเกี่ยวกับความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะนำไปสู่ผลที่แสดงออกมาว่า ความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในกรุงเทพมหานครนั้นเป็นอย่างไร และแรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวอย่างไร⁽⁴⁾

คำถามของการวิจัย (Research Question)

1. ระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
2. ระดับความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานงานวิจัย (Hypothesis)

ระดับความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กัน

ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่เป็นสมาชิกของมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวเท่านั้น รวมทั้งเป็นผู้ยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย

คำสำคัญ (Key Words)

ความเครียด พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว แรงสนับสนุนทางสังคม กรุงเทพมหานคร

การให้นิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition)

1. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว หมายถึง พ่อหรือแม่ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรเพียงคนเดียว เนื่องจากคู่สมรสแยกทาง หย่าร้าง หรือเสียชีวิต

2. ความเครียด หมายถึง การเผชิญกับเหตุการณ์บางอย่างที่กระทบกับจิตใจ ทำให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่สบายใจ คับข้องใจ กัดดันจนทำให้ร่างกายและจิตใจเสียความสมดุล มีวิธีการวัดความเครียดโดยใช้แบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test) พัฒนาโดย รศ.ดร. สุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์ และคณะ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จำนวน 24 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ กลุ่ม 1 = สุขภาพจิตดีมาก กลุ่ม 2,3,4 = ปกติ กลุ่ม 5,6 = เครียดเล็กน้อย และกลุ่ม 7,8,9 = เครียดมาก⁽⁵⁾

3. แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความช่วยเหลือต่างๆที่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวได้รับ เช่น การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและด้านวัตถุสิ่งของหรือการบริการ โดยใช้แบบสอบถามด้านปัจจัยทางสังคมและครอบครัวดัดแปลงมาจาก The Personal Resource Questionnaire: PRQ Part II ของ Brand and Weinert(1981) ซึ่งแปลโดย จิรดา หงส์ตระกูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุน ความช่วยเหลือจากครอบครัวและเพื่อนๆตลอดจนผู้ใกล้ชิดเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ประกอบไปด้วยคำถามจำนวน 25 ข้อโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ เป็น Self-Rating Scale 5 ระดับพิจารณา 5 องค์ประกอบ คือ 1.การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 2. การได้รับการช่วยเหลือและแนะนำ 3. การมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่น 4. การส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตนเอง 5. ความผูกพันใกล้ชิด⁽⁶⁾

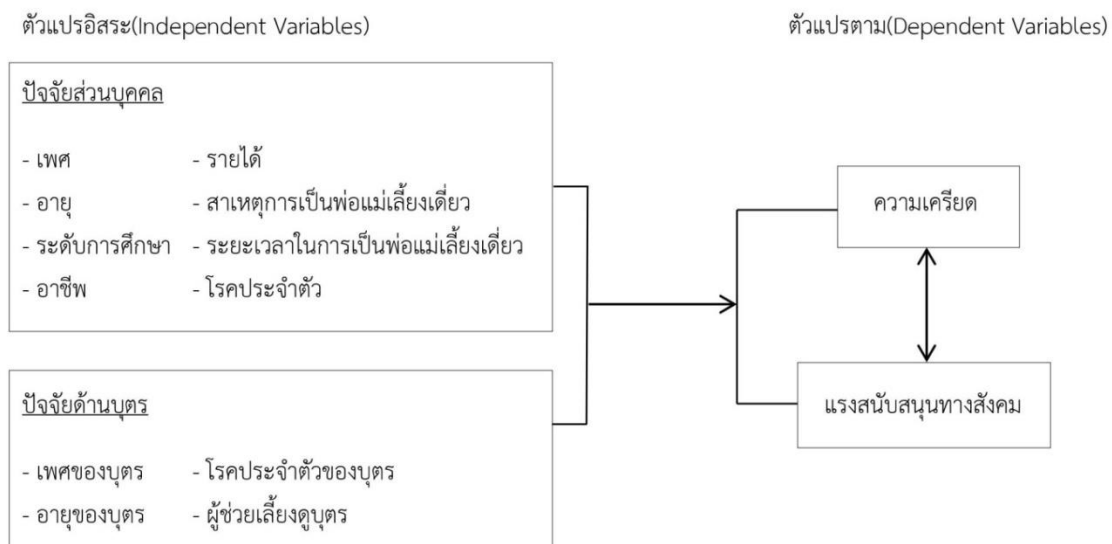
ข้อจำกัดในการวิจัย (Limitation)

การศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เป็นสมาชิกของมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ไม่ได้เป็นสมาชิก และไม่สามารถสรุปผลการวิจัยนี้ว่าเป็นตัวแทนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งหมด เนื่องจากอาจมีความแตกต่างกันทางสภาพแวดล้อม สังคม ค่านิยม สถานการณ์ต่างๆทำให้ผลกระทบต่อความเครียดแตกต่างกันด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Benefit and Application)

1. ผลการวิจัยนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถทราบถึงความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครนั้นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร
2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจในเรื่องความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเป็นแนวทางการวิจัยเชิงลึกต่อไปในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review of the Related Literatures)

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา ความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร บทความ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. ครอบครัว

The United States Bureau of the Census (1988)⁽⁷⁾ แห่งสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยามว่า ครอบครัว(family) เป็น “กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยการเกิด แต่งงาน หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม และอาศัยอยู่ร่วมกัน ลักษณะครัวเรือนที่นอกเหนือไปจากนี้ถือว่าไม่ใช่ครอบครัว”

สำหรับประเทศไทย คณะอนุกรรมการด้านครอบครัวในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้ให้นิยามว่า ครอบครัวเป็น “กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกับทางอารมณ์และจิตใจ มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งมีการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายหรือทางสายโลหิตและบางครอบครัวอาจมีข้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา”

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2537)⁽⁸⁾ นิยามนี้มีความหมายหลากหลายมากขึ้นทั้งในวิธีที่ครอบครัวกำเนิดขึ้นมา ในรูปแบบและการปฏิบัติหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอนาคตนิยามของครอบครัวอาจเปลี่ยนไป ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในหน่วยสังคมที่ยอมรับกันว่าเป็น “ครอบครัว” นั้นเอง

รูปแบบของครอบครัว

Schlesinger (1979)⁽⁹⁾ ครอบครัวอาจแบ่งได้เป็นหลายแบบ เช่น แบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิก อำนาจการปกครอง และวิธีการสืบทอดมรดก เป็นต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงรูปแบบครอบครัวที่พบบ่อยดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) ประกอบด้วย สามี และภรรยา และลูกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน
2. คู่สมรสที่ไม่มีบุตร (childless couples) ประกอบด้วย สามี และภรรยา
3. ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (non-parent หรือ single-parent family) ประกอบด้วย ลูกและพ่อหรือแม่ที่ต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกตามลำพัง เนื่องจากคู่สมรสฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต หย่าร้างหรือแยกทางกันไป หรือแม่ที่เลี้ยงดูลูกนั้นเป็นแม่ที่ไม่ได้แต่งงาน เป็นต้น
4. ครอบครัวบุญธรรม (adoptive family) ประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตรบุญธรรม

5. ครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ (extended family) ประกอบด้วยเครือญาติตั้งแต่ 3 ชั่วคนขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์กันโดยการเกิดหรือการแต่งงาน มาอยู่ร่วมกัน

ครอบครัวปกติ

Walsh (1993)⁽¹⁰⁾ ครอบครัวปกติ หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกไม่มีปัญหาหรือพยาธิสภาพใดๆ การมองแบบนี้มีข้อจำกัดเพราะทำให้มองแต่จุดบกพร่องของครอบครัว นอกจากนี้การทำหน้าที่ได้ปกติมีความหมายต่างจาก การปราศจากปัญหา ครอบครัวอาจทำหน้าที่ปกติทั้งที่มีปัญหามากมายก็ได้

Minuchin (1974)⁽¹¹⁾ กล่าวว่า “ไม่มีครอบครัวใดที่ปราศจากปัญหา ครอบครัวส่วนใหญ่จะมีปัญหาเป็นครั้งคราว ไม่มากก็น้อย” ดังนั้น ปัญหา จึงไม่ควรเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าครอบครัวนั้นผิดปกติหรือไม่

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2554)⁽¹²⁾ ครอบครัวปกติ หมายถึง ครอบครัวที่ทำหน้าที่อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย การวิจัยส่วนใหญ่มองครอบครัวแบบนี้ เช่น การวัดการทำหน้าที่ของครอบครัวโดยใช้แบบสอบถามต่างๆ อย่างไรก็ตามการใช้ค่าเฉลี่ยหรือความ “บ่อย” ที่พบทั่วไปในสังคมเป็นเกณฑ์วัดความผิดปกติอาจทำให้เกิดปัญหาได้ เช่น ในสังคมที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นบ่อย ตามนิยามแบบที่ 2 นี้ ครอบครัวที่ก้าวร้าวก็จัดว่าเป็นครอบครัวที่ปกติ ซึ่งเป็นการสรุปที่ไม่ถูกต้อง

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2554)⁽¹²⁾ ครอบครัวปกติ หมายถึง ครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์แบบ การมองแบบนี้มีปัญหา 2 ประการ ประการแรกคือ ความสมบูรณ์แบบนี้แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ประการที่สองคือ รูปแบบที่ทำหน้าที่ได้เหมาะสมอาจไม่ใช่รูปแบบที่เป็นอุดมคติและในทางกลับกัน รูปแบบอุดมคติอาจไม่เหมาะสมสำหรับชีวิตจริงก็ได้

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2554)⁽¹²⁾ ครอบครัวปกติ หมายถึง ครอบครัวที่ดำเนินไปตามกระบวนการ (process) อย่างเหมาะสม

การเปลี่ยนแปลงในบทบาทและความสำคัญของครอบครัว

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2554)⁽¹²⁾ ในอดีตครอบครัวมีหน้าที่เป็นหน่วยเศรษฐกิจ การสมรสมักเน้นความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าความรักแบบหนุ่มสาว การมีลูกก็เพื่อให้ได้แรงงานมาช่วยในการผลิต แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไป สังคมไทยเริ่มมีปัญหาระหว่าง individualism และ familism คล้ายสังคมตะวันตกซึ่งผู้คนจำนวนมากคิดว่าครอบครัวไม่ใช่สิ่งสำคัญ บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่ต้องมีครอบครัว และเป้าหมายของชีวิตคือการพัฒนาตนเองไปให้ถึงจุดสูงสุด การเน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมากเกินไปทำให้มีการมองข้ามความสัมพันธ์ในครอบครัว เทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าก็ทำให้บุคคลมีความสัมพันธ์ในวงกว้างมากขึ้น จนอาจทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความเข้มข้นลดน้อยลง จากการสำรวจพบว่าในสหรัฐอเมริกา 1 ใน 2 ของคู่สมรสจะมีการหย่าร้าง และ 1 ใน 4 ของเด็กที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่จะมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว ผู้ชายจำนวนมากกำลังถอยหนีจากชีวิตครอบครัว และแม่จำนวนมากเลือกที่จะเลี้ยงดูลูกโดยปราศจากพ่อ ในประเทศไทยสถานการณ์ก็ไม่แตกต่างไปเท่าไรนัก เสถียรภาพของครอบครัวกำลัง

สั้นคลอนและการอุทิศตนให้กับคร่ำก็ลดน้อยลง ดังจะเห็นได้จากอัตราการหย่าร้างและจำนวนเด็กเร่ร่อนที่เพิ่มขึ้นทุกวัน

2. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว

พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวตามความหมายของ Cambridge Advanced Learner's Dictionary (2003) ⁽¹³⁾ พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว หมายถึง พ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งเลี้ยงลูกตามลำพัง ส่วน Webster's Revised Unbridged Dictionary (1968) ได้ให้ความหมายของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวไว้ว่า พ่อหรือแม่ที่มีลูกคนเดียวหรือหลายคนซึ่งต้องเลี้ยงดูลูกของตนตามลำพัง อันเนื่องมาจากการหย่าร้าง หรือการเสียชีวิตของคู่สมรส

Firth (1998) ได้ให้ความหมายของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวไว้ว่า พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว หมายถึง พ่อหรือแม่ที่เลี้ยงดูลูกเพียงลำพังเนื่องจากการหย่าร้างหรือเป็นหม้าย ซึ่งพ่อหรือแม่นั้นอาจผ่านการสมรสหรือไม่ก็ได้

Askevold (1990 อ้างถึงในมาลี จิรวัฒนานนท์, 2545) ⁽¹⁴⁾ กล่าวว่า ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อหรือแม่เพียง 1 คน ซึ่งรับภาระรับผิดชอบเลี้ยงดูลูกเพียงลำพัง โดยอยู่ร่วมกันในครัวเรือนต่างหากของตนเอง หรืออยู่ในครัวเรือนร่วมกับผู้ใหญ่คนอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่พ่อหรือแม่ของลูก และไม่เป็นคนที่อยู่กันแบบสามีหรือภรรยา

Roll (1992 อ้างถึงในมาลี จิรวัฒนานนท์, 2545) ⁽¹⁴⁾ อธิบายว่าครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นครอบครัวที่พ่อหรือแม่ไม่ได้ใช้ชีวิตคู่อยู่กับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยอาศัยอยู่กับเพื่อนหรือครอบครัวเดิมของตนเอง และมีบุตรอยู่ด้วยอย่างน้อย 1 คน ซึ่งการมีสภาพครอบครัวเช่นนี้เนื่องมาจากการหย่าร้าง แยกทางและการเป็นหม้าย

3. ความเครียด

ความเครียดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน เป็นความรู้สึกอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อเข้าสู่สภาวะสมดุล ถ้ามีความเครียดเพียงเล็กน้อยจะสามารถทำให้บุคคลแก้ปัญหาได้ดี แต่ในขณะเดียวกัน หากความเครียดเกิดขึ้นนานอย่างต่อเนื่องอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เจ็บป่วยได้ มีผู้ให้ความหมายของความเครียดไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

สุพานี สฤณภูวนิช ⁽¹⁵⁾ กล่าวว่า ความเครียด คือ สภาวะความกดดันอันเนื่องมาจากการที่คนเรามีปัญหา มีความกังวลไม่สบายใจ ไม่พึงพอใจ หรือมีความต้องการ แต่มีข้อจำกัด ข้อขัดข้องและหรืออยู่ภายใต้สภาวะแห่งความไม่แน่นอน สภาวะที่ไม่ชัดเจน จึงเกิดความเครียดขึ้น

ศรีจันทร์ ⁽¹⁶⁾ ระบุว่า หมายถึง ภาวะของอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่คุกคามจิตใจ หรืออาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย และส่งผลให้สภาวะสมดุลของร่างกายและจิตใจเสียไป ทำให้รู้สึกถูกบีบคั้น ถูกกดดัน ไม่สบายใจ วุ่นวายใจ กลัวหรือวิตกกังวล

นิภาภรณ์ บุญยประวิตร⁽¹⁷⁾ กล่าวว่า ความเครียดเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบทางลบของร่างกายที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เพื่อตอบสนองต่อบุคคล หรือเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่เผชิญอยู่ อาจแสดงออกมาในรูปแบบเดียวหรือหลายรูปแบบ ทั้งในด้านอารมณ์พฤติกรรม ปฏิกริยาและอาการเจ็บป่วย

อดิษฐ์ชัย ศิริโปล์⁽¹⁸⁾ กล่าวว่า ความเครียดเป็นอาการตอบสนองทางด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ต่อสิ่งกระตุ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยแสดงออกในลักษณะความรู้สึกไม่สบายใจ คับข้องใจ ขัดแย้งในใจ อึดอัดใจ หงุดหงิด วิตกกังวล ซึมเศร้า นอนไม่หลับ ตัวสั่น ใจสั่น ปวดศีรษะ หรืออาการของโรคต่างๆ เช่น ความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจ

ความเครียดในพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว

ความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเกิดขึ้นในช่วงเวลาวิกฤตและช่วงการปรับตัว เช่น ความเครียดของมารดาเมื่อต้องเลี้ยงดูบุตรและทำงานนอกบ้านพร้อมกัน ผลกระทบด้านจิตใจและพฤติกรรมของผู้ชาย ผู้เป็นบิดาเมื่อต้องกลายมาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก ผลกระทบด้านจิตใจของบิดามารดาในการพยายามแก้ไขความขัดแย้ง ผลกระทบด้านจิตใจของเด็กในครอบครัวที่บิดามารดามีความขัดแย้ง

จากการศึกษาของ Dandridge⁽¹⁹⁾ ได้กล่าวถึงผลกระทบที่ถือว่าเป็นแหล่งความเครียด (Stressor) ภายในครอบครัวว่า ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกเพียงคนเดียวได้รับผลกระทบ ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านบทบาทภายในครอบครัวที่มีมากเกินไป (Role Overload) การที่หัวหน้าครอบครัวต้องทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน ก่อให้เกิดความเครียดในการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน แก้ไขสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่ชดเชยต่อความต้องการที่ซับซ้อนทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม ทดแทนให้แก่พ่อหรือแม่ที่หายไปแก่ลูก ซึ่งถือว่าเป็นความยุ่งยากของการทำหน้าที่ผู้ปกครอง

2. ผลกระทบต่อภาระหน้าที่การหาเลี้ยงครอบครัว (Economic Hardships) การที่ต้องการเป็นผู้นำครอบครัวและหาเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว เป็นผลให้ต้องพยายามอย่างมากเพื่อที่จะหาเลี้ยงได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับลูก การแยกครอบครัวเป็นผลให้จากเดิมที่คู่สมรสหาเงินมาใช้จ่ายในหนึ่งครัวเรือน กลายเป็นเหลือผู้นำที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว และมากกว่านั้นการพยายามหารายได้ให้เพียงพอต่อครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความเครียดเกี่ยวกับรายได้

3. ผลกระทบจากการที่ถูกสังคมทอดทิ้งให้โดดเดี่ยว (Social Isolation) จากภาระหน้าที่ที่หนักหน่วงส่งผลให้ไม่มีเวลาในการที่จะนำครอบครัวไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางสังคมได้เหมือนกับครอบครัวปกติทั่วไป รวมไปถึงการไม่แน่ใจหรือลังเลในการที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพกับสังคม ที่โดยมากยังไม่เปิดกว้างสำหรับพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว โดยเฉพาะครอบครัวที่มาจากการหย่าร้างหรือแยกทาง จึงเป็นผลให้ครอบครัวดังกล่าวต้องสูญเสียการติดต่อกับสังคมและขาดแหล่งช่วยเหลือจากสังคมเมื่อเทียบกับก่อนเกิดการหย่าร้างภายในครอบครัว

4. ผลกระทบที่เกิดความรู้สึกสูญเสียและความเศร้าโศก (Feeling of loss and grief) การหย่าร้าง การแยกจากกัน ล้วนแต่เคยประสบภาวะสูญเสียมาแล้วทั้งสิ้น รวมถึงการสูญเสียอื่นที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวที่ลดลง การขาดแหล่งช่วยเหลือจากสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นสภาพปัญหาและผลกระทบจากการเป็นครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัว หากภาวะดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขก็อาจเป็นผลให้เกิดความเครียด ภาวะซึมเศร้าต่อสมาชิกในครอบครัวได้

4. แรงสนับสนุนทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมนั้น ได้มีผู้ศึกษาอย่างกว้างขวางและเป็นตัวแปรทางจิตสังคมที่เปรียบเสมือนแหล่งประโยชน์ ที่ช่วยส่งเสริมให้พ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวมีพฤติกรรม การปรับตัว ที่ถูกต้องเหมาะสม ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมนั้นได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

McGraw-Hill(2003) ในทางจิตวิทยา แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับการติดต่อสื่อสาร หรือ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลที่รัก มีความห่วงใย มีความเคารพนับถือ ยกย่อง เห็นคุณค่าในตัวเรา และเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในการสื่อสาร และถือเป็นหน้าที่ที่ต้องทำร่วมกัน

(Weiss อ้างถึงใน Carolyn,1999)⁽²⁰⁾ อีกนัยหนึ่งในความหมายทางจิตวิทยา แรงสนับสนุนทางสังคม คือ การมีสัมพันธภาพที่ดี มีคนปลอบโยน การได้รับความเสมอภาคทางสังคม การได้รับการยอมรับในความสามารถ การได้รับคำแนะนำและข้อมูลข่าวสาร การได้รับการช่วยเหลือแบบไม่มีเงื่อนไข และการได้รับโอกาสในการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนและศึกษา

(Cassel และ Cobb อ้างถึงใน Barbara,1990)⁽²¹⁾ แรงสนับสนุนทางสังคมในทางการแพทย์ ยังหมายถึง การติดต่อสื่อสารหรือการให้ข้อมูลข่าวสาร ที่ทำให้บุคคลหรือสีกว่าได้รับความห่วงใย ให้ความรัก ยกย่อง แสดงให้เห็นว่าตนมีคุณค่า และรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

Pender (1987)⁽²²⁾ กล่าวถึงการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า เป็นการที่บุคคลรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ ได้รับความรัก ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นที่ต้องการของผู้อื่น โดยได้จากคนในกลุ่มสังคมนั้นเองเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางด้านจิตอารมณ์ วัสดุอุปกรณ์ ข่าวสาร คำแนะนำ อันจะทำให้บุคคลนั้นสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

Cobb (1978)⁽²³⁾ ได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า การที่บุคคลได้รับข้อมูลที่ทำให้ตนเองเชื่อว่ามีบุคคลให้ความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่าและยกย่องตัวเขา นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความผูกพันซึ่งกันและกัน

Thoits (1982)⁽²⁴⁾ ได้ให้ความหมายว่า การที่บุคคลในเครือข่ายทางสังคมได้รับการช่วยเหลือในด้านอารมณ์ สิ่งของหรือข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับความเครียดหรือความเจ็บป่วยได้ในระยะเวลาสั้นๆ

ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคมจึงหมายถึง การที่บุคคลในสังคมได้รับความช่วยเหลือ ประคับประคองจากบุคคลในสังคมด้านต่างๆ ประกอบด้วย การได้รับความผูกพันใกล้ชิด การมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า การได้รับข้อมูลข่าวสารและการช่วยเหลือเพื่อช่วยในการแก้ปัญหา ทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการคือสุขภาพดี

ความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคม

จินตนา ยูนิพันธ์⁽²⁵⁾ กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นการวิจัยทางจิตสังคมที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมนุษย์ การดำรงชีวิตในสังคมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกต่างๆซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เป็นที่รักที่ต้องการเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤติหรือเกิดความเครียดขึ้น แรงสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอจากแหล่งสนับสนุนที่บุคคลนั้นมีอยู่ จะช่วยบรรเทาความรุนแรง หรือเป็นการป้องกันไม่ให้ความเครียดนั้นมากระทบจนเกิดความผิดปกติ

Hauenstein (2004)⁽²⁶⁾ ในทางการแพทย์ได้ให้คำจำกัดความของแรงสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า การมีบุคคลคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาหรือวิกฤติได้ทันเวลา ช่วยให้ผู้คนเข้าใจปัญหาที่ตนประสบอยู่ มุ่งความสนใจไปที่ปัญหา และมีภาพลักษณ์ต่อตนเองในแง่ดี

Hetherington (1979)⁽²⁷⁾ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกชายมีความลำบากในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน การดูแลที่ไม่ดีทำให้เกิดความเครียดในมารดาของเด็ก นอกจากนี้ ปัญหาแม่เลี้ยงเดี่ยวที่พบค่อนข้างมากคือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความลำบากในการประกอบอาชีพ และความเครียดในการรับมือกับบทบาทที่หลากหลาย แม่เลี้ยงเดี่ยวโดยส่วนมาก มักมีความคิดในด้านลบกับตนเอง และมีปัญหาทางอารมณ์ในด้านความวิตกกังวลและซึมเศร้า ชีวิตทางสังคมของพวกเขามีการถูกจำกัดเพราะต้องคอยดูแลลูกคนเดียว จึงเกิดความรู้สึกเหงาและโดดเดี่ยวที่รุนแรง

Law's study (1991)⁽²⁸⁾ พบว่า พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวต้องเผชิญกับปัญหารายได้น้อยและการดูแลตนเองต่ำ เนื่องจากต้องใช้เวลาไปกับการดูแลลูก และขาดการได้รับแรงสนับสนุนจากสังคมน้อยกว่าครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน

Richardson and Pfeifferberger (1983)⁽²⁹⁾ กล่าวว่า การขาดการดูแลด้านจิตใจก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดในพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ทำให้ความสามารถในการรับมือกับเหตุการณ์ในชีวิตได้ไม่ดี ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว

องค์กรเพื่อครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

เครือข่ายครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว (Single Parent Family)⁽³⁾ เป็นองค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งของมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ซึ่งก่อตั้งขึ้นในพ.ศ.2542 เกิดจากการรวมกลุ่มของพ่อแม่กลุ่มหนึ่งร่วมกันผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาซึ่งใช้ชื่อว่า “ชมรมพ่อแม่” และมีเป้าหมายเพื่อความเข้มแข็งของครอบครัวไทย มูลนิธิมีบทบาทในการประสานและสร้างความตระหนักในการส่งเสริมสถาบันครอบครัวต่อบุคคล ชุมชน และสังคม มีการนำเสนอกระบวนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและเรียกร้องต่อรสิทธิเพื่อครอบครัว ซึ่งพันธกิจที่สำคัญของมูลนิธิ คือ การส่งเสริมให้ทั้งพ่อแม่ชั้นกลางเป็นพ่อแม่ของตนอย่างมีคุณค่า ประสบความสำเร็จในการเป็นหน้าที่ของพ่อแม่

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัวมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของพ่อแม่และครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ ร่วมมือกันป้องกันคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของเด็กและครอบครัว จากการล่วงละเมิดหรือสิทธิเสรีภาพในทุกๆด้าน โดยมูลนิธิมี

การดำเนินการให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรของพ่อแม่และครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน พร้อมทั้งระดมความร่วมมือสนับสนุนจากบุคคล องค์กรทั่วไป ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชนในทุกๆด้าน เพื่อฟื้นฟูสถาบันครอบครัวไทยให้เข้มแข็งมีพลัง และส่งเสริมสัมพันธ์ภาพความเป็นครอบครัวไทยที่อบอุ่นและเข้มแข็งให้กลับมามีบทบาททางสังคม สืบทอดวัฒนธรรมการเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างครอบครัว

ซึ่งเครือข่ายครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว มีลักษณะเป็นกลุ่มการรวมตัวของครอบครัวที่พ่อและแม่เลี้ยงบุตรโดยลำพัง เพื่อให้ความรู้และเสริมทักษะการจัดการปัญหา พร้อมทั้งให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองหลังการหย่าร้างในการดูแลบุตร ทั้งให้ความช่วยเหลือในช่วงภาวะวิกฤติให้มีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุข และสามารถจัดตั้งเป็นกลุ่มครอบครัวช่วยเหลือกันและกัน (self-help group)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด แรงสนับสนุนทางสังคม

งานวิจัยในประเทศ

จริยวัฒน์ คมพยัคฆ์ (2528)⁽³⁰⁾ ได้ศึกษาภาวะวิกฤติของพ่อและแม่ที่เลี้ยงดูลูกตามลำพัง พบว่าคนที่หย่าร้างหรือเป็นหม้ายมีภาวะวิกฤติของความเป็นหม้าย และเป็นภาวะที่มีปัญหาจากการปรับตัวทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การปรับตัวทางด้านร่างกาย ได้แก่ การปรับตัวเกี่ยวกับเวลา การทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตประจำวัน ความยุ่งยากในการหาสถานที่เลี้ยงเด็ก ตลอดจนการย้ายที่อยู่ใหม่ ซึ่งถ้าไม่สามารถปรับตัวได้ ก็จะทำให้เกิดปัญหาทางจิตใจ และอารมณ์ตามมา เช่น ความตึงเครียด วิตกกังวล มองภาพลักษณ์ของตนเองต่ำ ฯลฯ ในครอบครัวที่มีแม่เพียงคนเดียวจะประสบกับปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจ เพราะสังคมส่วนใหญ่กำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ผู้หญิงทำงานบ้าน เมื่อเกิดการแตกแยกจึงทำให้มีการเปลี่ยนหน้าที่ แม่เหล่านี้มีความรู้สึกโดดเดี่ยว สูญเสีย อดทน อดทน อดทน ต้องการที่ปรึกษาแต่ไม่มีใครรับฟังหรือสนใจ

มาลี จิรวัฒน์นันท์ (2545)⁽¹⁴⁾ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างคือผู้หญิงที่เป็นแม่ในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่า มีแหล่งทรัพยากรที่ให้ความช่วยเหลือครอบครัวจาก 2 แหล่ง คือ แหล่งทรัพยากรในครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ซึ่งเห็นได้ชัดในกลุ่มตัวอย่างถึง 6 รายใน 8 ราย และแหล่งทรัพยากรภายนอกครอบครัว ได้แก่ แหล่งความช่วยเหลือเกื้อกูลทางสังคมที่แวดล้อมครอบครัวอยู่ อาจเป็นลักษณะเป็นทางการ หรือในลักษณะไม่เป็นทางการ

ชาลินี สุริยนเปล่งแสง (2547)⁽³¹⁾ ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม และลักษณะการเป็นพ่อแม่ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีบุตรปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร พบว่า การสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีบุตรปฐมวัยมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ การได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำการช่วยเหลือ การแลกเปลี่ยนทางสังคม และการสนับสนุนทางอารมณ์มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนลักษณะการเป็นพ่อแม่ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีบุตรปฐมวัยมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่าความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร การมีสังคม ความผูกพันต่อบุตร สุขภาพกาย ความยืดหยุ่นในบทบาทของพ่อแม่ สถานภาพทางอารมณ์ และความสัมพันธ์กับคู่ครองมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง

กนกรัตน์ สิทธิบุศย์ (2554)⁽³²⁾ ศึกษาเรื่องบทบาทและการสื่อสารของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่ของการสำรวจด้วยแบบสอบถามออนไลน์มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีสถานภาพหย่าร้างมากที่สุด ส่วนใหญ่มีบุตรคนเดียว มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ระหว่าง 15,001-30,000 บาทต่อเดือน ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน/รัฐวิสาหกิจ มีบทบาทด้านการเป็นผู้นำครอบครัว และตัดสินใจเรื่องต่างๆภายในบ้านเพียงลำพังมากที่สุด โดยส่วนใหญ่อดีตสามีจะไม่มีในการร่วมเลี้ยงดูลูก ขณะที่จากการสำรวจด้วยเอกสาร พบว่า สาเหตุการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่มาจากการหย่าร้าง และพบว่าครอบครัวที่ไม่จดทะเบียนสมรสมีแนวโน้มจะเข้าสู่การเป็นครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวสูงกว่าครอบครัวที่จดทะเบียนสมรส และในส่วนรูปแบบ

ความสัมพันธ์ระหว่างแม่เลี้ยงเดี่ยวและลูกที่พบมากที่สุด คือ มีระดับความใกล้ชิดสนิทสนมสูง และมีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบประชาธิปไตย

สุชาดา สร้อยสน (2553)⁽³³⁾ ศึกษาเรื่องประสบการณ์ด้านจิตใจของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในการเลี้ยงดูบุตร: การศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ความทุกข์ใจจากการสูญเสียคู่ครอง ประกอบด้วยอารมณ์ความรู้สึก 4 ประการ ได้แก่ การทำใจยอมรับไม่ได้ ความผิดหวัง/เสียใจ ความน้อยใจในโชคชะตา และความกังวลใจเกี่ยวกับอนาคต ในเรื่องของการดูแลจิตใจให้คลายความทุกข์ พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีวิธีการดูแลจิตใจ 4 วิธี ได้แก่ การหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ การฝึกจิตใจให้สงบ การมุ่งความสนใจไปที่งาน/กิจกรรม และการแสวงหา/ได้รับความช่วยเหลือด้านจิตใจ และสุดท้ายความงอกงามหลังผ่านพ้นด้านวิกฤติครอบครัว นั่นคือ พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถใช้ชีวิตอยู่กับความจริงและมีการเปลี่ยนความคิดและมุมมองไปในทางบวก

เกศินี เกิดอนันต์(2539)⁽³⁴⁾ ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวในกรุงเทพมหานคร พบว่าภายหลังการหย่าร้างหรือสามีถึงแก่กรรม มารดาส่วนใหญ่อบรมเลี้ยงดูเด็กเพียงลำพังหรืออบรมเลี้ยงดูร่วมกับพี่เลี้ยง และเด็กในครอบครัวที่อยู่ตามลำพังกับมารดา ขาดตัวแบบเพศชายในบ้านอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่เด็กในครอบครัวที่มารดากลับไปอยู่กับครอบครัวเดิม ได้ญาติผู้ใหญ่ผู้ชายเป็นตัวแทนเพศชายทดแทนบิดา โดยมารดาที่มีภาระรับผิดชอบครอบครัวด้วยตัวเองทั้งหมดมักเน้นการสอนให้บุตรของตนเข้าใจและยอมรับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและฝึกให้เด็กประหยัดและช่วยตัวเองให้เร็วที่สุด

พิรุณรัตน์ ตฤณัฐนันท์ (2552)⁽³⁵⁾ ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารในครอบครัวกับพฤติกรรมการมีวินัยของเด็กไทย พบว่า แม่เลี้ยงเดี่ยวบางครอบครัวยังคงอาศัยอยู่กับครอบครัวเดิมของตน ที่มีตาทายหรือลุงป้าน้าอาอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยของเด็ก เพราะความใกล้ชิดหรือแม้แต่ประสบการณ์ในชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละรุ่นก็จะมีวิธีการสื่อสาร และให้การอบรมเด็กได้แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม เด็กก็ยังคงมีความใกล้ชิดกับพ่อและแม่มากกว่า ดังนั้นพฤติกรรมการมีวินัยของเด็กที่ได้รับการอบรมปลูกฝังวินัยจากพ่อแม่จึงมีมากกว่าญาติ

วันวิสาข์ ต้นตระกูล (2545)⁽³⁶⁾ ได้ศึกษาถึงรูปแบบชีวิตของมารดาที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียวในกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์รูปแบบชีวิตของ มารดาที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียวเป็นเครื่องมือในการศึกษา พบว่า มารดาที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว ทำหน้าที่ดูแลครอบครัว สถานภาพสมรส มีทั้งหย่าร้างหรือสามีเสียชีวิต หรือสามีทอดทิ้งและไม่ได้แต่งงานใหม่ ฐานะความเป็นอยู่ยากจน สภาพการเงินไม่พอใช้ ต้องรับภาระและรับผิดชอบทุกอย่างทั้งของบุตรและสมาชิกในครอบครัว ประสบความยากลำบากทางด้านเศรษฐกิจ ความเศร้าโศก มีความรู้สึกผิด โดดเดี่ยว ไม่ได้รับความช่วยเหลือ จากญาติพี่น้องหรือหน่วยงานใดๆ นอกจากนี้ยังต้องเป็นเสาหลักของความรักความผูกพันและสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีความสนใจงานทางสังคม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกับงานของชุมชน แต่ก็พบปัญหาและอุปสรรคทางการเงิน และสิ่งสุดท้ายที่พบ คือ มารดาที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียวมีความปรารถนาและเป้าหมายในชีวิตว่าปรารถนาความสุขในชีวิต พร้อมทั้งจะรับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจ สร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น วางแผนที่จะรับผิดชอบการศึกษาของบุตรธิดา และพยายามสรรหาเวลาที่จะสร้างความผูกพันกับบุตรหลาน ผู้สูงอายุ และสมาชิกในครอบครัวมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

พวงเพ็ญ ชุณหปราณและคณะ (2543)⁽²⁾ ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของสตรีที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพังในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การปรับตัวของสตรีที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพัง จำแนกได้ 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับสามีก่อนแยกทางกัน และกลุ่มสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับสามีก่อนแยกทางกัน ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุการแยกทาง การหย่าร้าง หรือสามีถึงแก่กรรม กลุ่มแม่ที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับสามีก่อนแยกทางกันจะโศกเศร้า คิดฆ่าตัวตาย ร่างกายทรุดโทรม ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ต้องกู้หนี้ยืมสิน หารายได้พิเศษ แต่เมื่อมีพ่อแม่เพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือจะคิดไตร่ตรองเรื่องการศึกษาและอนาคตของบุตร และปรับจิตใจให้เข้มแข็งสู้ต่อไป ในส่วนของกลุ่มมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับสามีก่อนแยกทางกัน จะมีอาการเสียใจ หดทุกข์ ร่างกายดีขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น แต่ก็ประสบปัญหาเศรษฐกิจ ต้อง กู้หนี้ยืมสินและหารายได้พิเศษ แต่เมื่อมีพ่อแม่เพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือจะคิดไตร่ตรอง เรื่องการศึกษาและอนาคตของบุตร และปรับจิตใจให้เข้มแข็งสู้ต่อไป และสตรีที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีปัญหาการปรับตัวมากกว่าสตรีที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและปริญญาตรี ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของสตรีที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพังในชุมชน

ภาภิรมย์ ศรีโสภ (2556)⁽³⁷⁾ ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ย 29,188 บาทต่อเดือน การเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการแยกทางและหย่าร้าง ร้อยละ 76.7 มีเหตุการณ์ความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ไม่พบอาการซึมเศร้า พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวจำนวน 10 คน มีการสมรสหรือใช้ ชีวิตอยู่กับคู่วิถีใหม่ ร้อยละ 9.4 และมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวอยู่ในระดับสูง

งานวิจัยต่างประเทศ

Jone (1991)⁽²⁸⁾ ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการปรับตัวของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีรายได้ต่ำ และมีบุตรที่มีความพิการทางสมอง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือ พ่อแม่เดี่ยวผิวดำ และมีรายได้ต่ำ จำนวน 32 คน โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการได้รับการสนับสนุนจากสังคมกับการปรับตัวในบทบาทของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่าพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีความพึงพอใจในการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะมีการปรับตัวที่ดีในบทบาทของพ่อแม่ด้วย

Brown และ Moran (1997)⁽³⁸⁾ ได้ศึกษาความยากจน ความซึมเศร้าของแม่เลี้ยงเดี่ยว โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนและความซึมเศร้าของแม่ที่เลี้ยงดูลูกตามลำพัง ในเขตเมืองพบว่า แม่ที่เลี้ยงลูกตามลำพังมีอัตราเสี่ยงสูงเป็น 2 เท่าของแม่ที่อยู่กับสามี มีความลำบากในการหาเลี้ยงชีพและภาวะทางเศรษฐกิจ และอาการซึมเศร้าทำให้องภพลักษณะตนเองต่ำ ขาดการสนับสนุนซึ่งพบบ่อยในกลุ่มที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ

Cooper และคณะ (2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าและความเจ็บป่วย ทางด้านจิตใจของครอบครัวที่มีผู้ปกครองเพียงคนเดียว โดยศึกษาในกลุ่มผู้ปกครองทุกกลุ่มสถานะ คือศึกษาทั้งในกลุ่มผู้ปกครองคนเดียว ผู้ปกครองที่มีคู่และแบบอื่นๆ ที่มีความเจ็บป่วย ทางด้านจิตใจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ทางคลินิก และทำการควบคุมตัวแปรความตึงเครียดทาง การเงิน (รายได้และหนี้สิน) และการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งให้ผู้ปกครองเป็นผู้รายงานเอง ผลการศึกษาพบว่าแม่เลี้ยงเดี่ยวมีแนวโน้ม

ที่จะมีภาวะซึมเศร้าและความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ สูงกว่าผู้หญิงทั่วไป 2 เท่า และเมื่อทำการควบคุมความตึงเครียดทางการเงินหรือการสนับสนุนทางสังคม พ่อเลี้ยงเดี่ยวมีแนวโน้มที่จะมีภาวะซึมเศร้าและความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจมากกว่าผู้ชายทั่วไป 4 เท่า และความเสี่ยงนี้ยังคงไม่ลดลง แม้ว่าจะทำการควบคุม อายุ รายได้ หนี้สิน และระดับของการสนับสนุนทางสังคมแล้วก็ตาม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่งแบบตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Studies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย (Target Population) คือ พ่อหรือแม่คนเดียวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ประชากรตัวอย่าง (Sample population) คือ พ่อหรือแม่คนเดียวที่เป็นสมาชิกชมรมเครือข่ายครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ของมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

การสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) ไม่มีการสุ่มตัวอย่างเนื่องจากเก็บทุกรายที่เข้าเกณฑ์การศึกษา

เกณฑ์การคัดเลือกประชากรศึกษา (Selection Criteria)

Inclusion criteria (เกณฑ์คัดเข้า)

1. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เป็นสมาชิกชมรมเครือข่ายครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว
2. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามารถอ่านเขียน และสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ดี
3. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป

Exclusion criteria (เกณฑ์คัดออก)

1. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีคู่สมรสใหม่
2. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย

วิธีการเลือกตัวอย่าง (Sampling Technical)

ขนาดตัวอย่าง (Sample Size)

คำนวณโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane) โดยระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อนในการสุ่มเท่ากับ 0.1

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n คือ จำนวนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ที่ต้องการเก็บเป็นกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวทั้งหมด 665 ราย

e คือ ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.1

$$n = \frac{665}{1+665(.1)^2} = 86.9 \text{ ราย}$$

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรดังกล่าว การวิจัยนี้คาดว่าจะได้ประชากรตัวอย่างจำนวน 87 ราย และเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดตัวอย่างอีกร้อยละ 10 รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 95 ราย

การสังเกตและการวัด (Observation Measurement)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สาเหตุของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ระยะเวลาในการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว สถานภาพปัจจุบัน โรคประจำตัว

ปัจจัยด้านบุตร ได้แก่ จำนวนบุตร ผู้ช่วยในการเลี้ยงดูบุตร เพศของบุตร อายุของบุตร โรคประจำตัวของบุตร

2. ตัวแปรตาม

- ความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว
- แรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้, สาเหตุของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว, ระยะเวลาในการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว, สถานภาพปัจจุบัน, โรคประจำตัว โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นเอง

2. แบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test) พัฒนาโดย รศ.ดร. สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ และคณะ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จำนวน 24 ข้อ

ลักษณะเครื่องมือ

เป็นแบบวัดที่ประเมินแนวโน้มความเครียดในระดับต่างๆ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่าแบบ Likert Scale 3 ระดับ คือ ไม่เคยรู้สึกเครียด รู้สึกเครียดเป็นครั้งคราว และความรู้สึกเครียดบ่อยๆ ประกอบด้วยข้อคำถามโดยให้เลือกตอบข้อความที่ตรงกับความรู้สึกของตนเองในขณะนี้ ซึ่ง

แบ่งออกเป็น2ส่วนคือ ข้อ1-12 บอกความรู้สึกทางด้านลบ และข้อ13-24 บอกความรู้สึกทางด้านบวก รวมทั้งหมด24ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้คะแนนเป็นช่วง 0,1,3

กลุ่มที่ 1 ข้อคำถามที่เป็นภาวะทางด้านลบ ได้แก่ ข้อ 1-12

รู้สึกบ่อยๆ = 3

รู้สึกเป็นครั้งคราว = 1

ไม่เคยรู้สึกเลย = 0

กลุ่มที่ 2 ข้อคำถามที่เป็นภาวะทางด้านบวก ได้แก่ข้อ 13-24

รู้สึกบ่อยๆ = 0

รู้สึกเป็นครั้งคราว = 1

ไม่เคยรู้สึกเลย = 3

คะแนนข้อ1-12 บอกความรู้สึกทางด้านลบ

คะแนนข้อ13-24 บอกความรู้สึกทางด้านบวก

การแปลผลแบบวัดความเครียด ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลแบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test) ของสุชีรา ภัทรายุตวรรัตนและคณะ

1. สุขภาพจิตดีมาก (Excellent mental health)
2. สุขภาพจิตปกติ (Normal mental health)
3. ภาวะเครียดเล็กน้อย (Mild stress)
4. ภาวะเครียดมาก (Stressful)

3. แบบสอบถามด้านปัจจัยทางสังคมและครอบครัว ดัดแปลงมาจาก The Personal Resource Questionnaire: PRQ Part II ของ Brand and Weinert ซึ่งแปลโดย จิรดา หงส์ตระกูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุน ความช่วยเหลือจากครอบครัวและเพื่อนๆตลอดจนผู้ใกล้ชิดเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ประกอบไปด้วยคำถามจำนวน 25 ข้อโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ เป็น Self-Rating Scale 5 ระดับพิจารณา 5 องค์ประกอบคือ

1. การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Integration) 6,8,9,16,18
2. การได้รับการช่วยเหลือและแนะนำ (Assistance and Guidance) 4,14,15,22,25
3. การมีโอกาสดูแลเลี้ยงดูผู้อื่น (Opportunity for Nurture) 7,12,17,21,24
4. การส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตนเอง (Self-Worth) 2,3,5,13,23
5. ความผูกพันใกล้ชิด (Intimacy) 1,10,11,19,20

คำถามเชิงบวก (20ข้อ) ได้แก่ 1,2,3,5,6,8,9,11,12,13,14,5,17,18,19,20,21,22,23,25 การให้คะแนนดังนี้

ไม่จริงเลย	= 0
เป็นจริงเล็กน้อย	= 1
เป็นจริงปานกลาง	= 2
เป็นจริงมาก	= 3
เป็นจริงมากที่สุด	= 4

คำถามเชิงลบ (5 ข้อ) ได้แก่ 4,7,10,16,24 การให้คะแนนจะกลับกัน

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 – 100 คะแนน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- แรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ คือผู้มีคะแนนน้อยกว่าและเท่ากับคะแนนเฉลี่ยของแบบวัด ลบส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (น้อยกว่า $\bar{X} \pm 1SD$.)
- แรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง คือผู้มีคะแนนอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดรวมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดลบกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (น้อยกว่า $\bar{X} \pm 1SD$.)
- แรงสนับสนุนทางสังคมสูง คือผู้มีคะแนนมากกว่าและเท่ากับคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดรวมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (น้อยกว่า $\bar{X} \pm 1SD$.)

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. ผู้วิจัยทำหนังสือติดต่อไปยังผู้จัดการมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และการเข้าถึงรายชื่อสมาชิกชมรมครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว พร้อมทั้งประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อที่จะอธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับขั้นตอนในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดวันที่จะเริ่มส่งแบบสอบถาม จนถึงวันที่สิ้นสุดการตอบแบบสอบถาม
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อแจกแบบสอบถามต่อไปยังกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแนบคำอธิบายชี้แจงที่ผู้เข้าร่วมวิจัยจำเป็นต้องทราบถึงที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย วิธีในการทำวิจัย วิธีการปฏิบัติต่อกลุ่มตัวอย่าง ประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจได้รับ การปกป้องรักษาข้อมูลความลับของกลุ่มตัวอย่าง โดยขอให้ผู้เข้าร่วมวิจัยส่งแบบสอบถามกลับมายังมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ในระยะเวลาที่กำหนด
3. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาและคำตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ครบถ้วน
4. นำผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แล้วนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS Statistics21
2. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ร้อยละ(percentage) ค่าเฉลี่ย(mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation)
3. ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ความเครียดกับแรงสนับสนุน โดยใช้ Chi-square และ Fisher's exact test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวตอบกลับจำนวน 95 ชุด เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2561 ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

ตอนที่1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายลักษณะของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

- 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล
- 1.2 ข้อมูลบุตร
- 1.3 ความเครียด
- 1.4 แรงสนับสนุนทางสังคม

ตอนที่2 การวิเคราะห์คะแนนความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test

- 2.1 ความสัมพันธ์ของความเครียดกับข้อมูลส่วนบุคคล
- 2.2 ความสัมพันธ์ของความเครียดกับข้อมูลบุตร

ตอนที่3 การวิเคราะห์คะแนนแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test

- 3.1 ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนกับข้อมูลส่วนบุคคล
- 3.2 ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนกับข้อมูลบุตร

ตอนที่4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test

ตอนที่1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายลักษณะของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป

ปัจจัยต่างๆ	จำนวน(ราย) n=95	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	3	3.2
หญิง	92	96.8
อายุ		
21-30 ปี	8	8.4
31-40 ปี	19	20.0
41-50 ปี	26	27.4
>51 ปี	42	44.2
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	9	9.5
ประถมศึกษา	19	20.0
มัธยมศึกษา/ปวช.	42	44.2
อนุปริญญา/ปวส.	4	4.2
ปริญญาตรี	19	20.0
สูงกว่าปริญญาตรี	2	2.1
อาชีพ		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4	4.2
บริษัทเอกชน	8	8.4
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	35	36.8
บ้านานู/เกษียณ	1	1.1
รับจ้างทั่วไป	21	22.1
ว่างงาน	22	23.2
อื่นๆ ^a	4	4.2
รายได้		
<10,000 บาท	21	22.1
10,001-20,000 บาท	53	55.8
20,001-30,000 บาท	15	15.8
30,001-40,000 บาท	2	2.1
>40,001 บาท	4	4.2

Mean(SD):19378.95(10315.42)min=9,000max=61,000

a = อัตราจ้าง

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป (ต่อ)

ปัจจัยต่างๆ	จำนวน(ราย) n=95	ร้อยละ (%)
สาเหตุการเป็นเลืงเตี๋ยว		
หย่าร้าง	39	41.1
แยกทาง	26	27.4
คู่สมรสเสียชีวิต	29	30.5
อื่นๆ ^b	1	1.1
ระยะเวลาการเป็นเลืงเตี๋ยว		
2-3 ปี	13	13.7
4-5 ปี	16	16.8
>6 ปี	66	69.5
Mean(SD):13.34(7.92)min=2max=26		
พักอาศัยกับใคร		
อยู่คนเดียว ^c	15	15.8
อยู่กับครอบครัวฝ่ายตนเอง ^d	38	40.0
อื่นๆ ^e	42	44.2
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1-2 ราย	41	43.2
3-4 ราย	32	33.7
> 5ราย	22	23.2
Mean(SD):3.41(2.35)min=1max=15		
โรคประจำตัว		
มี	27	28.4
ไม่มี	68	71.6

b = อยู่ระหว่างการฟ้องหย่า c = อาศัยอยู่คนเดียว d = อาศัยอยู่กับญาติพี่น้องของตนเอง e = อาศัยอยู่กับลูกของตนเอง

จากตารางที่1 แสดงจำนวนและร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง จำนวน 92ราย (ร้อยละ96.8) มีอายุเฉลี่ยมากกว่า 51ปีขึ้นไป (ร้อยละ44.2) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช.(ร้อยละ44.2) อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ36.8) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน10,001-20,000บาท (ร้อยละ55.8) สาเหตุการเป็นเลืงเตี๋ยวเกิดจากการหย่าร้าง (ร้อยละ41.1) ระยะเวลาของการเป็นเลืงเตี๋ยวอยู่ที่ 6ปีขึ้นไป (ร้อยละ69.5) ส่วนมากอาศัยอยู่กับลูกของตนเอง (ร้อยละ44.2) จำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ที่ 1-2คน (ร้อยละ44.2) พบพ่อแม่เลืงเตี๋ยวที่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ28.4)

1.2 ข้อมูลบุตร

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลบุตร

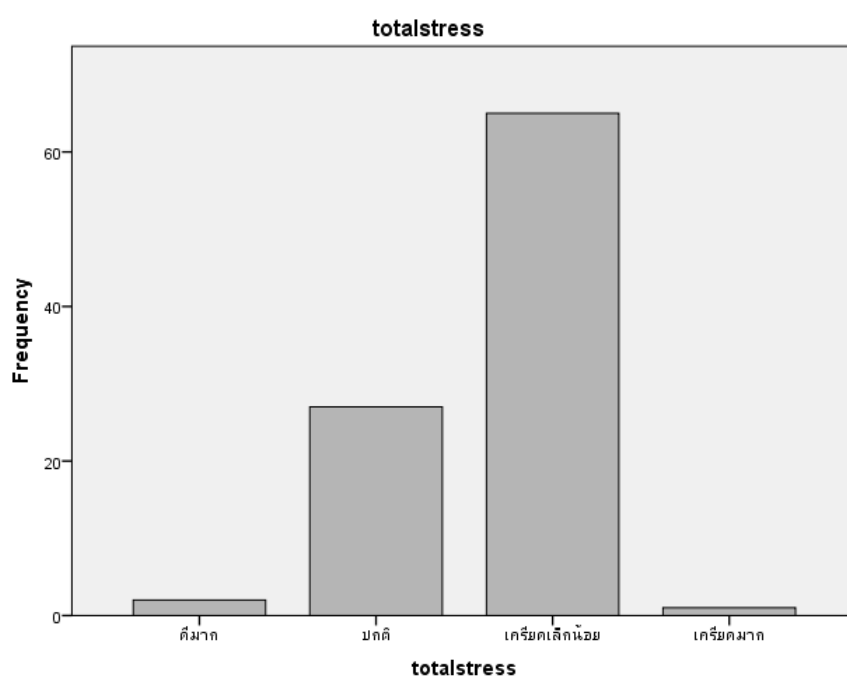
ปัจจัยต่างๆ	จำนวน(ราย) n=95	ร้อยละ (%)
จำนวนบุตร		
1-2 ราย	76	80.0
3-4 ราย	17	17.9
5 ราย	2	2.1
Mean(SD):1.94(0.96)min=1max=5		
เพศของบุตร		
ชาย	67	70.5
หญิง	61	64.2
อายุของบุตร		
1-10 ปี	14	14.7
11-20 ปี	35	36.8
>21 ปี	61	64.2
โรคประจำตัวของบุตร		
มี	14	14.7
ไม่มี	85	89.5
ผู้ช่วยดูแลบุตร		
มี	6	6.3
ไม่มี	78	82.1

จากตารางที่3 ข้อมูลด้านบุตร พบว่าพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีลูกเป็นบุตรชาย (ร้อยละ70.5) บุตรมีอายุเฉลี่ยมากกว่า21ปีขึ้นไป(ร้อยละ64.2) พบบุตรที่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ14.7) มีผู้ช่วยดูแลบุตร (ร้อยละ6.3)

1.3 ความเครียด

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดของกลุ่มตัวอย่างแบบจัดกลุ่ม ตามเกณฑ์การแปลค่าด้วยตารางเมตริกของแบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test) ของรศ.ดร.สุชีรา ภัทรยุตวรรัตน์และคณะ จำแนกตามระดับความเครียด

ระดับความเครียด	จำนวน(ราย) n=95	ร้อยละ (%)
สุขภาพจิตดีมาก	2	2.1
สุขภาพจิตปกติ	27	28.4
เครียดเล็กน้อย	65	68.4
เครียดมาก	1	1.1

กราฟแท่งแสดงระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว
ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

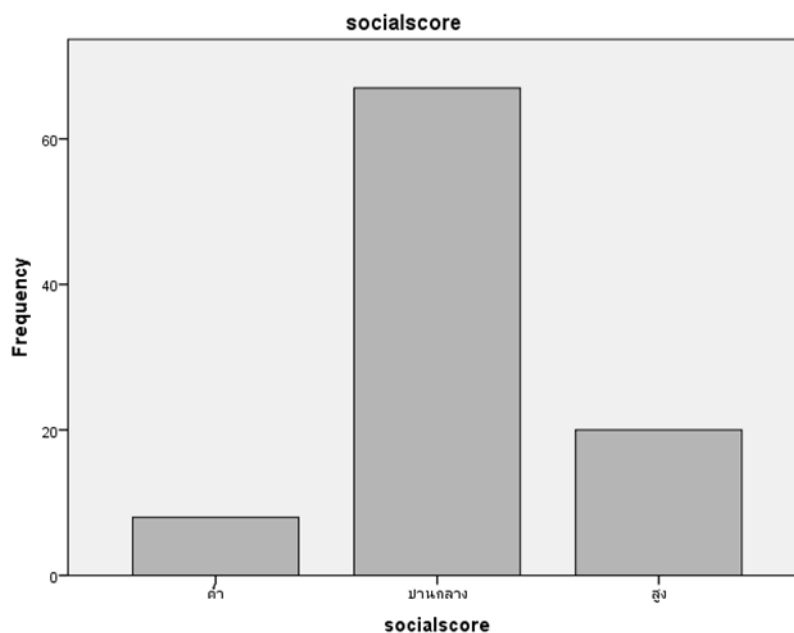
จากตารางที่4 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับความเครียดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มีความเครียดเล็กน้อย (ร้อยละ68.4) รองลงมาคือมีสุขภาพจิตปกติ (ร้อยละ28.4) ถัดมา มีสุขภาพจิตดีมาก (ร้อยละ2.1) และมีภาวะเครียดมาก (ร้อยละ1.1)

1.4 แรงสนับสนุนทางสังคม

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของคะแนนแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร คัดแปลงมาจาก The Personal Resource Questionnaire: PRQ Part II ของ Brand and Weinert ซึ่งแปลโดย จิรดา หงส์ตระกูล

แรงสนับสนุนทางสังคม (mean=61.19,S.D.=11.78)	จำนวน(%)		
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
ด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม	11 (11.6)	69 (72.6)	15 (15.8)
ด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำ	8 (8.4)	69 (72.6)	18 (18.9)
ด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่น	1 (1.1)	68 (71.6)	26 (27.4)
ด้านการส่งเสริมให้รู้จักคุณค่าของตัวเอง	3 (3.2)	66 (69.5)	26 (27.4)
ด้านความผูกพันใกล้ชิด	4 (4.2)	69 (72.6)	22 (23.2)
แรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวม	8 (8.4)	67 (70.5)	20 (21.1)

(Median=59.0, IQR=15, Min=33, Max=91)

กราฟแท่งแสดงระดับคะแนนรวมแรงสนับสนุนทางสังคม

ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากตารางที่5 แสดงจำนวนและร้อยละของแรงสนับสนุนทางสังคม พบว่าส่วนใหญ่มีแรงสนับสนุนระดับปานกลาง (ร้อยละ70.5) รองลงมาคือแรงสนับสนุนระดับสูง (ร้อยละ21.1) และแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำ(ร้อยละ8.4)

เมื่อพิจารณาแยกเป็นแต่ละด้าน พบพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับปานกลางนั้น ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านการได้รับความช่วยเหลือ แนะนำและด้านความผูกพันใกล้ชิดมากที่สุด (ร้อยละ72.6) รองลงมาเป็นด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่น (ร้อยละ71.6) และได้รับการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเองน้อยที่สุด (ร้อยละ69.5)

พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับสูงนั้น ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่น และด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเองมากที่สุด (ร้อยละ27.4) รองลงมาเป็นด้านความผูกพันใกล้ชิด (ร้อยละ23.2) ด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำ (ร้อยละ18.9) และด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมน้อยที่สุด (ร้อยละ15.8)

พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำนั้น ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากที่สุด (ร้อยละ11.6) รองลงมาเป็นด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำ (ร้อยละ8.4) ด้านความผูกพันใกล้ชิด (ร้อยละ4.2) ด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเอง (ร้อยละ3.2) และด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่นน้อยที่สุด (ร้อยละ1.1)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test

2.1 ความสัมพันธ์ของความเครียดกับข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 6 แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดตามข้อมูลส่วนบุคคล ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยต่างๆ	ระดับความเครียด				X ²	p-value
	สุขภาพจิตดีมาก ถึงปกติ (n=29)		เครียดเล็กน้อย ถึงเครียดมาก (n=66)			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)		
เพศ					0.012	1.000 ^a
ชาย	1	3.4	2	3.0		
หญิง	28	96.6	64	97.0		
อายุ					2.565	0.141 ^a
อายุ 21-40ปี	5	5.3	22	23.2		
อายุ 41-50ปีขึ้นไป	24	25.3	44	46.3		
ระดับการศึกษา					0.479	0.613 ^a
ต่ำกว่าหรือเทียบเท่ามัธยมศึกษา/ปวช.	20	21.1	50	52.6		
สูงกว่าหรือเทียบเท่าอนุปริญญา/ปวส.	9	9.5	16	16.8		
อาชีพ					0.000	1.000 ^a
งานประจำ	4	4.2	9	9.5		
งานไม่ประจำ	25	26.3	57	60.0		
รายได้					3.353	0.106 ^a
<20,000 บาท	26	27.4	48	50.5		
>20,001 บาทขึ้นไป	3	3.2	18	18.9		
สาเหตุการเป็นเลี้ยงเดี่ยว					0.381	0.826
หย่าร้าง	11	11.6	29	30.5		
แยกทาง	9	9.5	17	17.9		
คู่สมรสเสียชีวิต	9	9.5	20	21.1		
ระยะเวลาการเป็นเลี้ยงเดี่ยว					8.017	0.007 ^{a**}
<5 ปี	3	3.2	26	27.4		
>5 ปี	26	27.4	40	42.1		
พักอาศัยกับใคร					0.960	0.619
อยู่คนเดียว	3	3.2	12	12.6		
อยู่กับครอบครัวฝ่ายตนเอง	12	12.6	26	27.4		
อื่นๆ	14	14.7	28	29.5		

ตาราง 7 แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดตามข้อมูลส่วนบุคคล ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ปัจจัยต่างๆ	ระดับความเครียด				X ²	p-value
	สุขภาพจิตดีมาก		เครียดเล็กน้อย			
	ถึงปกติ		ถึงเครียดมาก			
	(n=29)		(n=66)			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)		
จำนวนสมาชิกในครอบครัว					4.126	0.053 ^a
1-2 คน	8	8.4	33	34.7		
>2 คน	21	22.1	33	34.7		
โรคประจำตัว					1.856	0.218 ^a
มี	11	11.6	16	16.8		
ไม่มี	18	18.9	50	52.6		

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ a=Fisher's exact test

***มีการจัดข้อมูลใหม่เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์

จากตารางที่ 6,7 เมื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test พบว่าความเครียดกับระยะเวลาของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.01$

2.2 ความสัมพันธ์ของความเครียดกับข้อมูลบุตร

ตาราง 8 แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับความเครียดตามข้อมูลบุตร ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยต่างๆ	ระดับความเครียด				X ²	p-value
	สุขภาพจิตดีมาก ถึงปกติ (n=29)		เครียดเล็กน้อย ถึงเครียดมาก (n=66)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	(คน)	(%)	(คน)	(%)		
จำนวนบุตร					0.012	1.000 ^a
1-2 คน	23	24.2	53	55.8		
>2 คน	6	6.3	13	13.7		
เพศของบุตร					3.444	0.486
ชาย	20	29.9	47	70.1		
หญิง	22	36.1	39	63.9		
อายุของบุตร					3.636	0.457
1-10 ปี	4	28.6	10	71.4		
11-20 ปี	10	28.6	25	71.4		
>21 ปี	19	31.1	42	68.9		
โรคประจำตัวของบุตร					1.580	0.812
มี	3	21.4	11	78.6		
ไม่มี	20	27.0	54	73.0		
ผู้ช่วยดูแลบุตร					0.580	0.663
มี	1	1.1	5	5.3		
ไม่มี	28	29.5	61	64.2		

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ a=Fisher's exact test

จากตารางที่ 8 เมื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยข้อมูลบุตรกับระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test ไม่พบว่ามี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์คะแนนแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test

3.1 ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนกับข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 9 แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับแรงสนับสนุนทางสังคม กับข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยต่างๆ	ระดับแรงสนับสนุน				X ²	p-value
	มีแรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ (n=8)		มีแรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง,สูง (n=87)			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)		
เพศ					0.285	1.000 ^a
ชาย	0	0.0	3	3.2		
หญิง	8	8.4	84	88.4		
อายุ					1.088	0.433 ^a
อายุ 21-40ปี	1	11.1	26	21.4		
อายุ 41-50ปีขึ้นไป	7	7.4	61	64.2		
ระดับการศึกษา					3.120	0.105 ^a
ต่ำกว่าหรือเทียบเท่ามัธยมศึกษา/ปวช.	8	8.4	62	65.3		
สูงกว่าหรือเทียบเท่าอนุปริญญา/ปวส.	0	0.0	25	26.3		
อาชีพ					0.010	1.000 ^a
งานประจำ	1	1.1	12	12.6		
งานไม่ประจำ	7	7.4	75	78.9		
รายได้					0.043	1.000 ^a
<20,000 บาท	6	6.3	68	71.6		
>20,001 บาท	2	2.1	19	20.0		
สาเหตุการเป็นเลี้ยงเดี่ยว					0.459	0.795
หย่าร้าง	3	3.2	37	38.9		
แยกทาง	3	3.2	23	24.2		
คู่สมรสเสียชีวิต	2	2.1	27	28.4		
ระยะเวลาการเป็นเลี้ยงเดี่ยว					0.126	1.000
<5 ปี	2	2.1	27	28.4		
>5 ปี	6	6.3	60	63.2		
พักอาศัยกับใคร					0.367	0.832
อยู่คนเดียว	1	1.1	14	14.7		
อยู่กับครอบครัวฝ่ายตนเอง	4	4.2	34	35.8		
อื่นๆ	3	3.2	39	41.1		

ตาราง 10 แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับแรงสนับสนุนทางสังคม กับข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ปัจจัยต่างๆ	ระดับแรงสนับสนุน				X ²	p-value
	มีแรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ (n=8)		มีแรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง,สูง (n=87)			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)		
จำนวนสมาชิกในครอบครัว					1.174	0.459 ^a
1-2 คน	2	2.1	39	41.1		
>2 คน	6	6.3	48	50.5		
โรคประจำตัว					2.000	0.218
มี	4	4.2	23	24.2		
ไม่มี	4	4.2	64	67.4		

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ a=Fisher's exact test

***มีการจัดข้อมูลใหม่เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์

จากตารางที่ 9,10 เมื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนกับข้อมูลบุตร

ตาราง 11 แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนและร้อยละ ของระดับแรงสนับสนุนทางสังคม กับข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยต่างๆ	ระดับแรงสนับสนุน				X ²	p-value
	มีแรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ		มีแรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง,สูง			
	(n=8)		(n=87)			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)		
จำนวนบุตร					0.307	1.000 ^a
1-2 คน	7	7.4	69	72.6		
>2 คน	1	1.1	18	18.9		
เพศของบุตร					4.307	0.366 ^a
ชาย	7	10.4	60	89.6		
หญิง	4	6.6	57	93.4		
อายุของบุตร					4.046	0.400
1-10 ปี	2	14.3	12	58.7		
11-20 ปี	3	8.6	32	91.4		
>21 ปี	6	9.8	55	90.2		
โรคประจำตัวของบุตร					5.088	0.278 ^a
มี	2	14.3	12	85.7		
ไม่มี	6	8.1	68	91.9		
ผู้ช่วยดูแลบุตร					0.565	0.419 ^a
มี	1	1.1	5	5.3		
ไม่มี	7	7.4	82	86.3		

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ a=Fisher's exact test

จากตารางที่ 11 เมื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test ไม่พบที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวใน
จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test

ตาราง 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่
เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test

แรงสนับสนุนทางสังคม	ระดับความเครียด				X ²	p-value
	สุขภาพจิตดีมาก		เครียดเล็กน้อย			
	ถึงปกติ		ถึงเครียดมาก			
	(n=29)		(n=66)			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)		
แรงสนับสนุนทางสังคมภาพรวม					5.505	0.064
แรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ	0	0.0	8	12.1		
แรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง	20	69.0	47	71.2		
แรงสนับสนุนทางสังคมสูง	9	31.0	11	16.7		
1.ด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม					1.102	0.576
แรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ	4	13.8	7	10.6		
แรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง	19	65.5	50	75.8		
แรงสนับสนุนทางสังคมสูง	6	20.7	9	13.6		
2.ด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำ					12.096	0.002**
แรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ	0	0.0	8	12.1		
แรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง	18	62.1	51	77.3		
แรงสนับสนุนทางสังคมสูง	11	37.9	7	10.6		
3.ด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่น					4.413	0.110
แรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ	0	0.0	1	1.5		
แรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง	17	58.6	51	77.3		
แรงสนับสนุนทางสังคมสูง	12	41.4	14	21.2		
4.ด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเอง					4.234	0.120
แรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ	1	3.4	2	3.0		
แรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง	16	55.2	50	75.8		
แรงสนับสนุนทางสังคมสูง	12	41.4	14	21.2		
5.ด้านความผูกพันใกล้ชิด					6.333	0.042*
แรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ	0	0.0	4	6.1		
แรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง	18	62.1	51	77.3		
แรงสนับสนุนทางสังคมสูง	11	37.9	11	16.7		

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

จากตารางที่12 แสดงความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวม และในแต่ละด้าน กับระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่ามีพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวจำนวน 8รายที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวมต่ำ โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 0ราย และมีความเครียดจำนวน 8ราย (ร้อยละ 12.1) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวมปานกลาง พบว่ามีทั้งหมด 67ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 20ราย (ร้อยละ69.0) และมีความเครียดจำนวน 47ราย (ร้อยละ71.2) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวมสูง พบว่ามีทั้งหมด 20ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 9ราย(ร้อยละ 31.0) และมีความเครียดจำนวน 11ราย(ร้อยละ16.7)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวมกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่ามี 11รายที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมต่ำ โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 4ราย (ร้อยละ13.8) และมีความเครียดจำนวน 7ราย (ร้อยละ10.6) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมปานกลาง มีจำนวน 69ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 19ราย (ร้อยละ65.5) และมีความเครียดจำนวน 50ราย (ร้อยละ75.8) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสูง พบว่ามี 15ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 6ราย (ร้อยละ 20.7) และมีความเครียดจำนวน 9ราย (ร้อยละ13.6)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ไม่พบว่ามีสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่ามี 8รายที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำต่ำ โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 0ราย (ร้อยละ0.0) และมีความเครียดจำนวน 8ราย (ร้อยละ12.1) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำปานกลาง มีจำนวน 69ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 18ราย (ร้อยละ62.1) และมีความเครียดจำนวน 51ราย (ร้อยละ77.3) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำสูง พบว่ามี 18ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 11ราย (ร้อยละ37.9) และมีความเครียดจำนวน 7ราย (ร้อยละ 10.6)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการได้รับความช่วยเหลือและแนะนำกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่ามีสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

$$p < 0.01$$

ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่นกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่ามี 8รายที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่นต่ำ โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 0ราย (ร้อยละ0.0) และมีความเครียดจำนวน 1ราย (ร้อยละ1.5) ผู้ที่มี

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่นปานกลาง มีจำนวน 68 ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 17 ราย (ร้อยละ 58.6) และมีความเครียดจำนวน 51 ราย (ร้อยละ 77.3) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่นสูง พบว่ามี 26 ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 12 ราย (ร้อยละ 41.4) และมีความเครียดจำนวน 14 ราย (ร้อยละ 21.2)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดูผู้อื่นกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเองกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่ามี 3 ราย ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเองต่ำ โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 1 ราย (ร้อยละ 3.4) และมีความเครียดจำนวน 2 ราย (ร้อยละ 3.0) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเองปานกลาง มีจำนวน 66 ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 16 ราย (ร้อยละ 55.2) และมีความเครียดจำนวน 50 ราย (ร้อยละ 65.8) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเองสูง พบว่ามี 26 ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 12 ราย (ร้อยละ 41.4) และมีความเครียดจำนวน 14 ราย (ร้อยละ 21.2)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าของตัวเองกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ไม่พบว่ามีสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านความผูกพันใกล้ชิดกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่ามี 4 ราย ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านความผูกพันใกล้ชิดต่ำ โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 1 ราย (ร้อยละ 0.0) และมีความเครียดจำนวน 3 ราย (ร้อยละ 6.1) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านความผูกพันใกล้ชิดปานกลาง มีจำนวน 69 ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 18 ราย (ร้อยละ 62.1) และมีความเครียดจำนวน 51 ราย (ร้อยละ 77.3) ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมด้านความผูกพันใกล้ชิดสูง พบว่ามี 22 ราย โดยที่ไม่มีความเครียดจำนวน 11 ราย (ร้อยละ 37.9) และมีความเครียดจำนวน 11 ราย (ร้อยละ 16.7)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมด้านความผูกพันใกล้ชิดกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่ามีสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว และความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างคือ พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวน 95 ราย โดยมีคำถามงานวิจัยคือ

1. ระดับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
2. ระดับความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test) แบบสอบถามด้านปัจจัยทางสังคมและครอบครัว ดัดแปลงมาจาก The Personal Resource Questionnaire: PRQ Part II ของ Brand and Weinert วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, Chi-square และ Fisher's exact test

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 95 ราย เป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 21-51 ปีขึ้นไป เกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง ร้อยละ 96.8 มีอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 44.2 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 44.2 มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 36.8 รายได้อยู่ที่ประมาณ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 55.8 สาเหตุของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมาจากการหย่าร้าง ร้อยละ 41.1 ระยะเวลาของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวอยู่ที่มากกว่า 6 ปี ร้อยละ 69.5 ส่วนมากพักกับลูกของตนเอง ร้อยละ 44.2 มีสมาชิกในครอบครัว 1-2 คน ร้อยละ 43.2 ส่วนมากไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 71.6

ข้อมูลด้านบุตรของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวพบว่า มีบุตรประมาณ 1-5 คน แต่ส่วนมากมีบุตรคนที่ 1-2 คน ร้อยละ 80.0 บุตรส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 70.5 อายุของบุตรมีตั้งแต่ 1-21 ปีขึ้นไป บุตรส่วนมากมีอายุ 21 ปีขึ้นไป ร้อยละ 64.2 บุตรส่วนมากไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 89.5 และพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนมากเลี้ยงลูกด้วยตนเอง ร้อยละ 82.1

ความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ส่วนใหญ่มีระดับความเครียดเล็กน้อย ร้อยละ 68.4 รองลงมาคือสุขภาพจิตปกติ ร้อยละ 28.4 สุขภาพจิตดีมาก ร้อยละ 2.1 และเครียดมาก ร้อยละ 1.1

แรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่าส่วนมากได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง ร้อยละ 70.5 รองลงมาคือแรงสนับสนุนระดับสูง ร้อยละ 21.1 และแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำ ร้อยละ 8.4

2. ความสัมพันธ์ของความเครียดกับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลบุตรนั้นพบว่า ระยะเวลาของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับความเครียดที่ $p < 0.01$

3. ความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคมกับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลบุตรนั้น ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ความสัมพันธ์ของความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมนั้นพบว่า ด้านการได้รับความช่วยเหลือแนะนำมีความสัมพันธ์กับความเครียดที่ $p < 0.01$ และด้านความผูกพันใกล้ชิดมีความสัมพันธ์กับความเครียดที่ $p < 0.05$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 95 คน ผลการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ที่มีช่วงอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ย 10,001-20,000 บาท มีร่างกายแข็งแรง โดยที่ร้อยละ 71.6 ไม่มีโรคประจำตัว ทำให้พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและเลี้ยงดูครอบครัว สาเหตุการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่เกิดจากการหย่าร้าง มีเพียงร้อยละ 1.1 ที่ยังอยู่ในระหว่างการฟ้องหย่า ปัจจัยด้านบุตรพบว่า พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีลูกมากที่สุด 5 ราย เป็นบุตรชาย มีช่วงอายุมากกว่า 21 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 14.7 ที่มีอายุช่วง 1-10 ปี ส่วนมากจะเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง ถึงร้อยละ 82.1 ซึ่งพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ร้อยละ 6.3 มีผู้ช่วยเหลือเลี้ยงดูลูก เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติของตนเอง

จากการศึกษาความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับเล็กน้อย ร้อยละ 68.4 ซึ่งกรมสุขภาพจิตอธิบายว่าความเครียดในระดับต่ำ หมายถึงความเครียดขนาดน้อยๆ และหายไปในระยะเวลาอันสั้น เป็นความเครียดที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ความเครียดในระดับนี้ไม่คุกคามต่อการดำเนินชีวิต บุคคลมีการปรับตัวอย่างอัตโนมัติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภาภิรมย์ ศรีโสภณ⁽³⁷⁾ ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว ที่มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 106 ราย พบว่าแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถอธิบายจากระยะเวลาของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีค่าเฉลี่ย 13 ปี มีอายุที่มากกว่า 51 ปี และมีบุตรที่อายุมากกว่า 21 ปี ด้วยระยะเวลาที่ผ่านมานานจนผ่านพ้นเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในชีวิตสมรส อาจทำให้พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถปรับตัวและจัดการกับปัญหาได้ดีขึ้น

สำหรับระดับความเครียดมากของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว มีร้อยละ 1.1 กรมสุขภาพจิตอธิบายว่าความเครียดในระดับนี้เกิดจากการได้รับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดสูง ไม่สามารถปรับตัวให้ลดความเครียดลงได้ในเวลาอันสั้น ถือว่าเป็นระดับที่อันตราย หากไม่ได้รับการบรรเทาจะนำไปสู่ความเครียดเรื้อรัง ก่อให้เกิดโรคต่างๆ ตามมา ซึ่งสาเหตุความเครียดนั้นอาจมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เช่น เรื่องของความรุนแรงภายในครอบครัว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากและสร้างความบอบช้ำในใจอย่างมากให้กับผู้ถูกกระทำ และการเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายก็ต้องใช้เวลาและทรัพยากรสิ้นเพื่อการดำเนินคดี จึงส่งผลให้เกิดความเครียดต่อเนื่องเป็นเวลานานจนกลายเป็นความเครียดสูงได้เช่นกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลบุตรกับความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พบว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเครียดคือ ระยะเวลาของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว จากผลการทดสอบนั้นพบว่าพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีระยะเวลาเลี้ยงเดี่ยวมากกว่า 5 ปี มีความเครียดเป็นจำนวนมากกว่าพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีระยะเวลาเลี้ยงเดี่ยวต่ำกว่า 5 ปี อาจอธิบายได้ว่า พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนมากมีอายุมากกว่า 51 ปี ซึ่งกำลังเข้าสู่วัยกลางคนจนถึงวัยผู้สูงอายุ อาจมีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางอารมณ์ ที่ทำให้ไม่สามารถดูแลตัวเอง จิตใจ หรือทำอะไรคล่องแคล่วได้อย่างดีเหมือนแต่ก่อน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนั้นอาจส่งผลกระทบต่อด้านอารมณ์ ความรู้สึก จนทำให้เกิดความเครียดขึ้นได้

ด้านแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว จากการศึกษาพบว่าพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่มีแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง ร้อยละ 70.5 แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีบุคคลคอยให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต สามารถอธิบายได้จากการที่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวได้พักอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายตนเอง ร้อยละ 40.0 ทำให้มีบุคคลใกล้ชิดได้คอยดูแล สนับสนุน ให้กำลังใจ ช่วยเลี้ยงดูบุตร ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งบุคคลใกล้ชิดเหล่านี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่ช่วยสนับสนุนให้พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวได้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต แบ่งเบาภาระที่ต้องทำแทนอีกฝ่ายที่ขาดหายไป แต่ก็ยังมีพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่อาศัยอยู่คนเดียว ร้อยละ 15.8 โดยในกลุ่มนี้อาจสามารถสร้างกำลังใจให้กับตนเอง โดยอาจจะสนใจที่บุตรของตนมากกว่าสิ่งอื่น ได้เห็นบุตรเจริญเติบโตขึ้นมาเรื่อยๆ ได้เห็นพัฒนาการ ได้อบรมสั่งสอนเลี้ยงดู ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และอาจได้กำลังใจจากพ่อ แม่ ญาติ เพื่อนหรือคนรู้จักที่อาจจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็เป็นแหล่งทรัพยากรอย่างหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชาลินี สุริยนเปล่งแสง⁽³¹⁾ ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและลักษณะการเป็นพ่อแม่ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีบุตรปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง ได้รับกำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด บุคคลรอบข้าง คอยสนับสนุนดูแลช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การดูแลบุตร การเงิน การอำนวยความสะดวก ตลอดจนถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต และอาจเป็นเพราะพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ช่วยเสริมสร้างและสนับสนุนให้เลี้ยงดูบุตรได้ด้วยตนเองอย่างเข้มแข็ง

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวพบว่า ด้านการได้รับความช่วยเหลือแนะนำมีความสัมพันธ์กับความเครียด อาจกล่าวได้ว่า การได้รับความช่วยเหลือนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่สามารถทำอะไรตามใจตนเองได้ เช่น การมีบุคคลในครอบครัวคอยดูแล อบรม สั่งสอนบุตรแทนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว การเอาอกเอาใจบุตรแทนตนเพื่อทดแทนในสิ่งที่ขาดหายไป ทำให้พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่ได้มีโอกาสทำหน้าที่พ่อแม่ของตนได้อย่างเต็มที่ มีความยากลำบากในการปฏิเสธ เพราะจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยและเพื่อความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชาลินี สุริยนเปล่งแสง⁽³¹⁾ ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและลักษณะการเป็นพ่อแม่ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีบุตรปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร ได้ผลนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 อธิบายไว้ว่า อาจเป็นเพราะว่าได้รับความช่วยเหลือเหล่านั้นเป็นสิ่งที่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่ต้องการ แต่มีบุคคลคอยหยิบบั่นสิ่งต่างๆ ให้ จึงส่งผลให้ความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรลดลง และแรงสนับสนุนทางสังคมในด้านความผูกพันใกล้ชิดมีความสัมพันธ์กับความเครียด อาจกล่าวได้ว่าความผูกพันใกล้ชิดนั้นอาจไม่ได้มีมากเท่าที่ควรกับบุตรหรือบุคคลผู้ใกล้ชิดของตน เช่น การออกไปทำงานหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว จนไม่มีเวลาในการดูแลบุตรอย่างเต็มที่ หรือในกรณีที่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวอาศัยอยู่คนเดียว ไม่สนิทสนมหรือได้เจอบุคคลอื่นมากนักเพราะใช้เวลาไปกับการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง อาจทำให้ใช้เวลากับบุคคลรอบข้างน้อยลง ในกรณีของการทำงานบางอย่างก็มีข้อจำกัดเพราะต้องรีบกลับไปดูแลบุตร ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของชาลินี สุริยนเปล่งแสง⁽³¹⁾ ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและลักษณะการเป็นพ่อแม่ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีบุตรปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร ได้ผลนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อธิบายไว้ว่าจากการสัมภาษณ์พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวพบว่า เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจเกี่ยวกับครอบครัวและบุตร พ่อเลี้ยงเดี่ยวบางส่วนจะปรึกษากลุ่มเพื่อนสนิทซึ่งมักได้รับคำแนะนำที่ดี ส่วนแม่เลี้ยงเดี่ยวบางส่วนมักจะปรึกษาเรื่องครอบครัวและบุตรกับเพื่อนที่ร่วมกิจกรรมกันทางมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว อย่างไรก็ตาม การที่ผลการศึกษาดังกล่าวมาจากช่วงเวลาหรือสภาพแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาดังกล่าว จึงอาจส่งผลให้ผลการศึกษาที่ได้นั้นแตกต่างกัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ไม่สามารถสรุปผลวิจัยนี้ได้ว่าเป็นตัวแทนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งหมด เนื่องจากอาจมีความแตกต่างกันในด้านหรือปัจจัยอื่นๆ
2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก จึงยังไม่ใช้ตัวแทนค่าปกติในพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งหมด
3. พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรได้ตลอด ซึ่งในขณะที่เก็บข้อมูล ณ.ช่วงเวลานั้นอาจมีคู่ชีวิตใหม่แล้ว

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่อาจเป็นตัวแทนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทั่วประเทศได้ การศึกษาครั้งต่อไปสามารถศึกษากลุ่มพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่อยู่เขตนอกเมืองหรือต่างจังหวัด เพื่อนำมาเปรียบเทียบความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ
2. เนื่องจากจำนวนประชากรพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในกรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงตลอด มีจำนวนที่ไม่แน่นอน การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยสามารถเลือกทำเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพตามความสนใจในการศึกษาประชากรกลุ่มนี้ เนื่องจากใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มาก
3. การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-Sectional Descriptive Study) และการส่งแบบสอบถามให้ทางเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเป็นคนแจกแบบสอบถามคำถามส่วนใหญ่จึงเป็นแบบ Checklist เพื่อความสะดวกในการตอบคำถามของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว การศึกษาครั้งต่อไปเพื่อความเข้าใจในพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในเชิงลึกให้มากขึ้น สามารถทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Study)

ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างนั้นพบว่า มีแม่เลี้ยงเดี่ยวบางท่านที่ประสบกับปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัว เป็นความรุนแรงที่ไม่ควรเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นที่ไหนก็ตาม ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มูลนิธิครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ญาติพี่น้องของแม่เลี้ยงเดี่ยวเอง หรือแม้แต่คนทั่วไปที่พบเห็นความรุนแรงควรร่วมมือช่วยกันไม่ให้เกิดขึ้น เพราะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นปัญหาระดับสังคม โดยสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพได้แนะนำ 5 ข้อปฏิบัติเพื่อป้องกันความรุนแรงสำหรับผู้ที่ถูกกระทำ ได้แก่ 1.ตั้งสติ อย่าใช้อารมณ์ 2.ไม่ตอบโต้ด้วย

ความรุนแรง 3.หาทางเอาตัวเองออกจากพื้นที่เกิดเหตุ 4.แจ้งเหตุ ขอรับการช่วยเหลือโดยศูนย์ช่วยเหลือสังคม(OSCC) ได้ที่หมายเลขโทรศัพท์1300 5.อย่าเก็บเรื่องไว้คนเดียว หากคนที่ไว้ใจหรือญาติ เพื่อขอคำปรึกษา หาตัวช่วย โดยสามารถขอคำปรึกษาและการช่วยเหลือได้ที่มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ได้ที่02-5132889

ส่วนผู้ที่ถูกระทำนั้นต้องกล้าที่จะพูดขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น รวมถึงผู้พบเห็นก็สามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือได้ โดยอาจจะช่วยแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาดูแล หรือญาติของผู้ถูกระทำสามารถเข้าไปเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยพูดคุยเพื่อลดสถานการณ์ที่ตึงเครียดให้ลดลง อย่างมองว่าเป็นคนนอก ให้รับแจ้งเจ้าหน้าที่มาช่วยดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงไปมากกว่าเดิม

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบาย สำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0 หน้า 44/5
---	--	--	----------------------------------

ชื่อโครงการวิจัย ความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ผู้สนับสนุนการวิจัย ไม่มี

ผู้วิจัยหลัก

ชื่อ นางสาววรรณก ปิ่นเจริญ
ที่อยู่ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตึกธนาคารกรุงเทพ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ
10330
เบอร์โทรศัพท์ 088-3575132

ผู้วิจัยร่วม (อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย)

ชื่อ อาจารย์แพทย์หญิงปรีชวัน จันทศิริ
ที่อยู่ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตึกธนาคารกรุงเทพ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ
10330
เบอร์โทรศัพท์ 02-2564445, 02-2564298 โทรสาร 02-2564298

เรียน ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกท่าน

ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้เนื่องจากท่านเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการศึกษาวิจัยดังกล่าว ขอให้ท่านอ่านเอกสารฉบับนี้อย่างถี่ถ้วน เพื่อให้ท่านได้ทราบถึงเหตุผลและรายละเอียดของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ หากท่านมีข้อสงสัยใดๆเพิ่มเติม กรุณาซักถามผู้ทำวิจัยหรือแพทย์ผู้ร่วมทำวิจัยซึ่งจะเป็นผู้สามารถตอบคำถามและให้ความกระจ่างแก่ท่านได้

ท่านสามารถขอคำแนะนำในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้จากครอบครัว เพื่อน หรือแพทย์ประจำตัวของท่านได้ ท่านมีเวลาอย่างเพียงพอในการตัดสินใจโดยอิสระ ถ้าท่านตัดสินใจแล้วว่า จะเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ขอให้ท่านลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมของโครงการวิจัยนี้

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบาย สำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0 หน้า 45/5
---	---	--	----------------------------------

เหตุผลความเป็นมา

ความเครียดของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเกิดขึ้นในช่วงเวลาวิกฤตและช่วงการปรับตัว เช่น ความเครียดของมารดาเมื่อต้องเลี้ยงดูบุตรและทำงานนอกบ้านพร้อมกัน ผลกระทบด้านจิตใจและพฤติกรรมของผู้ชาย ผู้เป็นบิดาเมื่อต้องกลายมาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก ผลกระทบด้านจิตใจของบิดามารดาในการพยายามแก้ไขความขัดแย้ง ผลกระทบด้านจิตใจของเด็กในครอบครัวที่บิดามารดาที่มีความขัดแย้ง สามเป็นบุคคลซึ่งมีความใกล้ชิดผูกพันกับภรรยามากที่สุด จึงมีบทบาทในการให้แรงสนับสนุนกับภรรยาเพื่อช่วยลดความวิตกกังวล การให้แรงสนับสนุนของคู่สมรส จึงถือว่าเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมชนิดหนึ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อการดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้นเมื่อครอบครัวต้องขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไป จึงส่งผลให้คู่สมรสนั้นเกิดความเครียด ซึ่งหากสมาชิกในครอบครัวขาดองค์ประกอบในการปรับตัวสู่ภาวะสมดุล ไม่ยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่มีกลไกการปรับตัวที่เหมาะสม ไม่มีบุคคลคอยช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเพียงพอ และไม่สามารถปรับตัวตามวงจรชีวิตครอบครัวได้ จึงส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติทางด้านจิตใจและอารมณ์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวนผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยจำนวน 104 คน

วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

หากท่านให้ความยินยอมที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยจะมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามมาให้ท่าน หากท่านมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า โดยผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามทั้งหมด 3 ชุด ประกอบด้วย 1.แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มี 13 ข้อ 2.แบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย มี 24 ข้อ และ 3. แบบประเมินด้านปัจจัยครอบครัวและสังคม มี 25 ข้อ โดยแบบสอบถามทั้งหมดใช้เวลาในการทำ 30-45 นาทีโดยประมาณ ท่านมีสิทธิในการเลือกที่จะไม่ตอบแบบสอบถามในข้อที่ทำให้ท่านรู้สึกไม่สบายใจ และบอกเลิกการวิจัยได้ทันที

ความรับผิดชอบของอาสาสมัครผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้ทำวิจัยใคร่ขอความความร่วมมือจากท่าน โดยจะขอให้ท่านปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ทำวิจัยอย่างเคร่งครัด รวมทั้งแจ้งอาการผิดปกติต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับท่านระหว่างที่ท่านเข้าร่วมในโครงการวิจัยให้ผู้ทำวิจัยได้รับทราบ

ความเสี่ยงที่อาจได้รับ

ความเสี่ยงจากการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้มีความเสี่ยงเพียงเล็กน้อย คือ อาจจะทำให้ท่านเสียเวลาหรือไม่สะดวกระหว่างที่ท่านเข้าร่วมโครงการวิจัย

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบาย สำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0
			หน้า 46/5

ประโยชน์ที่อาจได้รับ

ท่านจะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆจากการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ แต่ผลการศึกษาที่ได้ทำให้ผู้วิจัยสามารถทราบถึงความเครียดกับแรงสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครนั้นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ข้อปฏิบัติของท่านขณะที่ร่วมในโครงการวิจัย

ขอให้ท่านปฏิบัติตามดังนี้

- ขอให้ท่านให้ข้อมูลทางการแพทย์ของท่านทั้งในอดีต และปัจจุบัน แก่ผู้ทำวิจัยด้วยความสัตย์จริง
- ขอให้ท่านแจ้งให้ผู้ทำวิจัยทราบความผิดปกติที่เกิดขึ้นระหว่างที่ท่านร่วมในโครงการวิจัย

ค่าใช้จ่ายของท่านในการเข้าร่วมการวิจัย

ท่านไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการเข้าร่วมการวิจัย

ค่าตอบแทนสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัย

ท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนจากการเข้าร่วมในการวิจัย

การเข้าร่วมและการสิ้นสุดการเข้าร่วมโครงการวิจัย

การเข้าร่วมในโครงการวิจัยครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ หากท่านไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้ว ท่านสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา การขอถอนตัวออกจากโครงการวิจัยจะไม่มีผลต่อการดูแลรักษาโรคของท่านแต่อย่างใด

การปกป้องรักษาข้อมูลความลับของอาสาสมัคร

ข้อมูลที่ท่านนำไปสู่การเปิดเผยตัวท่าน จะได้รับการปกปิดและจะไม่เปิดเผยแก่สาธารณชน ในกรณีที่ผลการวิจัยได้รับการตีพิมพ์ ชื่อและที่อยู่ของท่านจะต้องได้รับการปกปิดอยู่เสมอ โดยจะใช้เฉพาะรหัสประจำโครงการวิจัยของท่าน

จากการลงนามยินยอมของท่าน ผู้ทำวิจัย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ผู้ตรวจสอบการวิจัย และหน่วยงานควบคุมระเบียบกฎหมาย สามารถเข้าไปตรวจสอบบันทึกข้อมูลทางการแพทย์ของท่านได้แม้จะสิ้นสุดโครงการวิจัยแล้วก็ตาม โดยไม่ละเมิดสิทธิของท่านในการรักษาความลับเกินขอบเขตที่กฎหมายและระเบียบกฎหมายอนุญาตไว้

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบาย สำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0
			หน้า 47/5

การยกเลิกการให้ความยินยอม

หากท่านต้องการยกเลิกการให้ความยินยอมดังกล่าว ท่านสามารถแจ้ง หรือเขียนบันทึกขอยกเลิกการให้คำยินยอม โดยส่งไปที่ นางสาววรรณก ปิ่นเจริญ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตึกธนาคารกรุงเทพ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

หากท่านขอยกเลิกการให้คำยินยอมหลังจากที่ท่านได้เข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะไม่ถูกบันทึกเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามข้อมูลอื่นๆ ของท่านอาจถูกนำมาใช้เพื่อประเมินผลการวิจัย และท่านจะไม่สามารถกลับมาเข้าร่วมในโครงการนี้ได้อีก ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลของท่านที่จำเป็นสำหรับการวิจัยไม่ได้ถูกบันทึก

สิทธิของผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย ท่านจะมีสิทธิดังต่อไปนี้

1. ท่านจะได้รับทราบถึงลักษณะและวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. ท่านจะได้รับคำอธิบายเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยในครั้งนี้
3. ท่านจะได้รับคำอธิบายถึงความเสี่ยงและความไม่สบายที่จะได้รับการจากการวิจัย
4. ท่านจะได้รับคำอธิบายถึงประโยชน์ที่ท่านอาจจะได้รับการจากการวิจัย
5. ท่านจะมีโอกาสได้ซักถามเกี่ยวกับงานวิจัยหรือขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
6. ท่านจะได้รับทราบว่าการยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ท่านสามารถถอนตัวจากโครงการเมื่อไรก็ได้ โดยผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยสามารถถอนตัวจากโครงการโดยไม่ได้รับผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น
7. ท่านจะได้รับเอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยและสำเนาเอกสารใบยินยอมที่มีทั้งลายเซ็นและวันที่
8. ท่านจะได้รับโอกาสในการตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมในโครงการวิจัยหรือไม่ก็ได้ โดยปราศจากการใช้สิทธิพลบังคับข่มขู่ หรือการหลอกลวง

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบาย สำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0
			หน้า 48/5

หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ปรากฏในเอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมในการวิจัย ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ตึกอานันท์มิตลชั้น3 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม4 ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2256-4493 ในเวลาราชการ หรือe-mail : medchulairb@chula.ac.th

ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือของท่านมา ณ ที่นี้

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบายสำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0 หน้า 49/2
---	---	---	----------------------------------

การวิจัยเรื่อง ความเครียดกับแรงสนับสนุนของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

วันให้คำยินยอม วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว.....

ที่อยู่.....ได้อ่าน

รายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยวิจัยที่แนบมาฉบับวันที่..... และ

ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้ลงนาม และ วันที่ พร้อม
ด้วยเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับ
การอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระยะเวลาของการทำวิจัย วิธีการวิจัย อันตราย หรืออาการที่อาจ
เกิดขึ้นจากการวิจัย หรือจากยาที่ใช้ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย และแนวทางรักษาโดยวิธีอื่นอย่าง
ละเอียด ข้าพเจ้ามีเวลาและ โอกาสเพียงพอในการซักถามข้อสงสัยจนมีความเข้าใจอย่างดีแล้ว โดยผู้วิจัยได้ตอบ
คำถามต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ไม่ปิดบังซ่อนเร้นจนข้าพเจ้าพอใจ

ข้าพเจ้ารับทราบจากผู้วิจัยว่าหากเกิดอันตรายใด ๆ จากการวิจัยดังกล่าว ข้าพเจ้าจะได้รับการ
รักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมในโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการ
บอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ จะไม่มีผลต่อการรักษาโรคหรือสิทธิอื่น ๆ ที่ข้าพเจ้าจะพึงได้รับต่อไป

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะเมื่อได้รับการ
ยินยอมจากข้าพเจ้าเท่านั้น คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน อาจได้รับอนุญาตให้เข้ามาตรวจสอบและ
ประมวลผลข้อมูลของข้าพเจ้า ทั้งนี้จะต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเท่านั้น
โดยการตกลงที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้ข้าพเจ้าได้ให้คำยินยอมที่จะให้มีการตรวจสอบข้อมูลประวัติทางการแพทย์
ของข้าพเจ้าได้

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติม หลังจากที่ข้าพเจ้าขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัย
และต้องการให้ทำลายเอกสารและ/หรือ ตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถสืบค้นถึงตัวข้าพเจ้าได้

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าและสามารถยกเลิก
การให้สิทธิในการใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบ

ข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยรวมถึงข้อมูลทางการแพทย์ของข้าพเจ้าที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะ
ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูลในรูปแบบบันทึกและในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ
การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการ รวมทั้งการใช้ข้อมูลทางการแพทย์ในอนาคต
หรือการวิจัยทางด้านเภสัชภัณฑ์ เท่านั้น

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจดีทุกประการแล้ว ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็ม
ใจ จึงได้ลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบาย สำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0
			หน้า 50/2

.....ลงนามผู้ให้ความยินยอม

(.....) ชื่อผู้ยินยอมตัวบรรจง

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้าได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย อันตราย หรืออาการไม่พึงประสงค์หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย หรือจากยาที่ใช้ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียดให้ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยตามนามข้างต้นได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนามลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

.....ลงนามผู้ทำวิจัย

(นางสาววรรณก ปิ่นเจริญ) ชื่อผู้ทำวิจัย

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

.....ลงนามพยาน

(.....) ชื่อพยาน ตัวบรรจง

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านบุคคลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ และเติมข้อความลงในช่องว่าง

ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 21-30 ปี

☐ 31-40 ปี

☐ 41-50 ปี

☐ 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้รับการศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา/ปวช/หรือเทียบเท่า

☐ อนุปริญญา/ปวส/หรือเทียบเท่า ☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี(ระบุ)_____.

4. อาชีพ

☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

☐ บริษัทเอกชน

☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

☐ ข้าราชการบำนาญ/เกษียณ

☐ รับจ้างทั่วไป

☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน/หรือ

ว่างงาน

☐ อื่นๆ(ระบุ)_____.

5. รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัว

- ☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ 10,001-20,000 บาท ☐ 20,001-30,000 บาท
☐ 30,001-40,000 บาท ☐ 40,001-50,000 บาท ☐ 50,000 บาทขึ้นไป

6. สาเหตุของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว

- ☐ หย่าร้าง ☐ แยกทาง
☐ คู่สมรสเสียชีวิต ☐ อื่นๆ(ระบุ)_____

7. ระยะเวลาของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว

- ☐ ต่ำกว่า 1ปี ☐ 1-2 ปี ☐ 2-3ปี
☐ 3-4 ปี ☐ 4-5 ปี ☐ 5 ปีขึ้นไป

8. สถานภาพสมรสในปัจจุบัน

- ☐ อยู่เป็นโสด
☐ สมรสใหม่/อยู่ร่วมกับคู่ชีวิตใหม่

9. ปัจจุบันท่านพักอยู่กับใคร

- ☐ อยู่คนเดียว ☐ อยู่กับแฟน/ภรรยา/คู่สมรส ☐ อยู่กับแฟน/สามี/คู่สมรส
☐ อยู่กับครอบครัวฝ่ายภรรยา ☐ อยู่กับครอบครัวฝ่ายสามี ☐ อยู่กับครอบครัว

ฝ่ายตนเอง

- ☐ อื่นๆ(ระบุ)_____

10. จำนวนสมาชิกทั้งหมดในบ้าน (นับรวมตัวท่านด้วย)_____คน

11. โรคประจำตัว

☐ มี

☐ ไม่มี

ข้อมูลบุตร

12. จำนวนบุตร _____ คน

13. ผู้ช่วยในการเลี้ยงดูบุตร

☐ ไม่มี/เลี้ยงเอง

☐ มี(ระบุ) _____.

บุตรคนที่ 1

เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
อายุ	☐ ต่ำกว่า 1 ปี ☐ 1-5 ปี ☐ 5-10 ปี ☐ 10-15 ปี ☐ 15-20 ปี ☐ 20 ปีขึ้นไป
โรคประจำตัว	☐ มี ☐ ไม่มี

บุตรคนที่ 2

เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
อายุ	☐ ต่ำกว่า 1 ปี ☐ 1-5 ปี ☐ 5-10 ปี ☐ 10-15 ปี ☐ 15-20 ปี ☐ 20 ปีขึ้นไป
โรคประจำตัว	☐ มี ☐ ไม่มี

บุตรคนที่ 3

เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
อายุ	☐ ต่ำกว่า 1 ปี ☐ 1-5 ปี ☐ 5-10 ปี ☐ 10-15 ปี ☐ 15-20 ปี ☐ 20 ปีขึ้นไป
โรคประจำตัว	☐ มี ☐ ไม่มี

บุตรคนที่ 4

เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
อายุ	☐ ต่ำกว่า 1 ปี ☐ 1-5 ปี ☐ 5-10 ปี ☐ 10-15 ปี ☐ 15-20 ปี ☐ 20 ปีขึ้นไป
โรคประจำตัว	☐ มี ☐ ไม่มี

บุตรคนที่ 5

เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
อายุ	☐ ต่ำกว่า 1 ปี ☐ 1-5 ปี ☐ 5-10 ปี ☐ 10-15 ปี ☐ 15-20 ปี ☐ 20 ปีขึ้นไป
โรคประจำตัว	☐ มี ☐ ไม่มี

ส่วนที่ 2 แบบวัดความเครียดสำหรับคนไทย (Thai Stress Test)

คำชี้แจง คำถามต่อไปนี้ เป็นความรู้สึกที่ท่านอาจมีในชีวิตประจำวัน ซึ่งแต่ละท่านจะมีความรู้สึกที่แตกต่างกัน ขอให้ท่านเลือกข้อที่ตรงกับความรู้สึกของท่านที่เป็นอยู่ในขณะนี้ โดยกาเครื่องหมาย ✓ ในแต่ละช่องที่ต้องการ

ข้อความ	รู้สึกบ่อยๆ	รู้สึกเป็นครั้งคราว	ไม่เคยรู้สึกเลย
1. ท่านรู้สึกเหงาและว้าเหว่			
2. ท่านรู้สึกไม่มีความสุขเลย			
3. ท่านมีความรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ ไม่อยากทำอะไรเลย			
4. ท่านรู้สึกกระวนกระวายเกือบตลอดเวลา			
5. ท่านรู้สึกกังวลเกือบตลอดเวลา			
6. ท่านรู้สึกไม่สบายใจ โดยหาสาเหตุไม่ได้			
7. ท่านรู้สึกไม่ค่อยมีสมาธิในการกระทำสิ่งต่างๆ			
8. ท่านรู้สึกไม่อยากทำในสิ่งที่เคยสนใจทำเป็นประจำ			
9. ท่านอยากจะถอยหนี ไม่อยากพบปะพูดคุยกับคนอื่น			
10. ท่านรู้สึกหมดกำลังใจ			
11. ท่านรู้สึกสิ้นหวัง			
12. ท่านรู้สึกว่าตนเอง ไม่มีคุณค่า			
13. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจว่า ท่านเป็นคนเก่ง			
14. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจว่า ท่านเป็นคนที่มีความสามารถ			
15. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจว่าท่าน ไม่ได้ด้อยไปกว่าใคร			
16. ท่านรู้สึกพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ในขณะนี้			
17. ท่านรู้สึกว่าสิ่งต่างๆรอบตัวท่าน ยังมีอะไรบางอย่างที่ทำให้ท่านมีความสนใจเป็นพิเศษอยู่			
18. ท่านรู้สึกยินดีและพึงพอใจกับการที่ตนเอง ได้รับความสำเร็จในบางสิ่งบางอย่าง			

ข้อความ	รู้สึกบ่อยๆ	รู้สึก เป็นครั้ง คราว	ไม่เคยรู้สึก เลย
19. ท่านรู้สึกกระตือรือร้นในการกระทำสิ่งต่างๆใน ชีวิตประจำวัน			
20. ท่านยังรู้สึกสนุกสนานกับการพบปะพูดคุยกับคนอื่นที่ อยู่รอบตัวท่าน			
21. การคิดและการตัดสินใจของท่านยังเป็นปกติเหมือน ก่อน			
22. ท่านรู้สึกว่าชีวิตนี้ยังมีความหวัง			
23. ท่านรู้สึกมีกำลังใจที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง ในทางที่ดีหรือก้าวหน้าขึ้น			
24. ท่านรู้สึกว่าจิตใจของท่านเป็นปกติ			

ส่วนที่ 3 แบบประเมินปัจจัยด้านครอบครัวและสังคม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่มีข้อความตรงกับตัวท่านมากที่สุด ตามความรู้สึกละเอียดต่อการได้รับการช่วยเหลือ ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนในข้อความนั้นๆ

คำถาม	ระดับความรู้สึก				
	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1. ฉันมีคนที่อยู่ใกล้ชิดแล้วรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย					
2. ฉันรู้สึกเป็นคนสำคัญกับคนรอบข้าง					
3. คนอื่นมักบอกให้ฉันรู้ว่าฉันทำงานได้ดี					
4. เมื่อฉันมีปัญหาฉันไม่สามารถที่จะพึ่งพาใครให้ช่วยเหลือได้					
5. ฉันมีโอกาสมากเพียงพอในการพบปะกับคนที่ทำให้ฉันรู้สึกว่าฉันเป็นคนมีคุณค่า					
6. ฉันใช้เวลากับคนที่มีความสนใจตรงกับฉัน					
7. ฉันมีโอกาสน้อยมากในชีวิตที่จะให้ความช่วยเหลือและดูแลคนอื่น					
8. คนอื่นทำให้ฉันรู้ว่าพวกเขาชอบทำงานกับฉัน (งานประชุมโครงการ)					
9. ฉันพอจะหาคนช่วยฉันได้ถ้าฉันต้องการ					
10. ฉันไม่มีใครพอที่จะบอกได้ว่าฉันรู้สึกอย่างไร					
11. ในกลุ่มเพื่อนของฉันเราต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
12. ฉันมีโอกาสที่จะส่งเสริมและให้กำลังใจคนอื่น					
13. ครอบครัวของฉันทำให้ฉันมีความรู้สึกว่ามี ความสำคัญในการใช้ชีวิตในครอบครัว					
14. ฉันมีญาติหรือเพื่อนที่ให้ความช่วยเหลือแก่ฉัน แม้เขาจะรู้สึกว่าคุณไม่อาจตอบแทนเขาได้					

คำถาม	ระดับความรู้สึก				
	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	จริง ปานกลาง	จริง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
15. เมื่อฉันอารมณ์ไม่ดีจะมีบางคนที่ยัง สามารถระบายความรู้สึกให้ฟังได้					
16. ฉันคิดว่าไม่มีใครมีปัญหาเหมือนฉัน					
17. ฉันชอบที่จะทำอะไรเป็นพิเศษ เล็กน้อยๆเพื่อให้ผู้อื่นรู้สึกมีชีวิตชีวา					
18. ฉันคิดว่าคนอื่นนิยมชมชอบในตัวฉัน					
19. บางคนรักและห่วงใยฉัน					
20. ฉันเป็นคนแปลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ					
21. ฉันมีหน้าที่รับผิดชอบให้ความช่วยเหลือ ในสิ่งที่คนอื่นต้องการ					
22. เมื่อฉันต้องการคำแนะนำจะมีคนช่วย วางแผนที่จะจัดการกับปัญหานั้น					
23. ฉันมีความรู้สึกว่าคุณเป็นสิ่งที่ต้องการของ คนอื่น					
24. มีคนคิดว่าฉันไม่ใช่เพื่อนที่ดีทั้งที่ฉันคิด ว่าฉันเป็นเพื่อนที่ดีของเขา					
25. เมื่อฉันไม่สบายจะมีคนมาแนะนำวิธี ดูแลตนเอง					

บรรณานุกรม

1. ศึกษาธิการ กศ. ผลการสมนาระดมความคิดเรื่องการส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้. 2537.
2. พวงเพ็ญ ชุณหปราณ, สุกัญญา แสงมุกข์, วาสนิ วิเศษฤทธิ์, โสภี อุณรุท. การปรับตัวของสตรีที่เลี้ยงบุตรตามลำพังในชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2543.
3. มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว. สถานการณ์เกี่ยวกับครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยวในประเทศไทย. [cited 2560. Available from: <http://www.familynetwork.or.th/>.
4. Hilbert GA. An investigation of the relationship between social support and compliance of hemodialysis patients. ANNA J. 1985;12(2):133-6.
5. สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ์. คู่มือการวัดทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ :: สำนักพิมพ์เมดิคัล มีเดีย; 2545.
6. จิรดา หงษ์ตระกูล. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ แรงสนับสนุนทางสังคม กับความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ป่วยความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ. มหาวิทยาลัยมหิดล; 2532.
7. Census. USBot. Statistical Abstract of the United States. Washington, DC :. 1988.
8. คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. ผลการสมนาระดมความคิดเรื่องการส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้. 2537.
9. B. S. Families. Montreal : McGraw-Hill. 1979.
10. F. W. Conceptualization of Normal family processes : In. F. Walsh (Ed). Normal Family Processes. 1993.
11. S. M. Families and Family Therapy.: Cambridge : Harvard University Press.; 1974.
12. ตรังคสมบัติ อ. จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. 6 ed. ชนด้านการพิมพ์2554.
13. 2016. Cambridge Advance Learner's Dictionary.
14. มาลี จิรวัดนานนท์. กระบวนการเข้าสู่การเป็นครอบครัวแม่คนเดียว.: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.; 2545.
15. สุพาณี สฤษฏ์วานิช. พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่7. ed. กรุงเทพฯ :: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2552.
16. ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์. บทความความเครียดและวิธีแก้ความเครียด. 2557.
17. นิภากรณ์ บุญประวีตร. คู่มือสัมมนาการสนับสนุนบทบาทด้านสุขภาพจิตสำหรับพระสงฆ์. 2541.

18. อติษฐัฐ สิริไพล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของข้าราชการครู อาจารย์ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตยานนาวา.: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2546.
19. Dandridge. ผลกระทบที่สำคัญของการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว. 1987 [cited 2560 7]. Available from: <https://www.gotoknow.org/>.
20. Bernal ME, Sirolli AA, Weisser SK, Ruiz JA, Chamberlain VJ, Knight GP. Relevance of multicultural training to students' applications to clinical psychology programs. *Cultur Divers Ethnic Minor Psychol*. 1999;5(1):43-55.
21. R. B. Social support : an interactional view. 1990 [Available from: <https://trove.nla.gov.au>.
22. Kusters P, Penders J. [Changes in social interaction following a CVA. Practical experience at a rehabilitation center]. *Tijdschr Gerontol Geriatr*. 1987;18(2):81-4.
23. Cobb S, Erbe C. Social support for the cancer patient. *Forum Med*. 1978;1(8):24-9.
24. Thoits PA. Life stress, social support, and psychological vulnerability: epidemiological considerations. *J Community Psychol*. 1982;10(4):341-62.
25. ยูนิพันธุ์ จ. ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง พฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต และการสนับสนุนทางสังคมกับความเครียดในบทบาท ตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2537.
26. Hingst V, Knaape A, Schittkowski M, Hauenstein KH, Guthoff R. [The methodology and accuracy of MRI-based orbital volume calculations]. *Klin Monbl Augenheilkd*. 2004;221(11):894-7.
27. Hetherington EM. Divorce: a child's perspective. *Am Psychol*. 1979;34(10):851-8.
28. Jones LC. Community-based tertiary prevention with the adolescent parent and child. *Birth Defects Orig Artic Ser*. 1991;27(1):235-49.
29. Richardson GE, Beall S, Jessup GT. The efficacy of a three-week stress management unit for high school students. *Health Educ*. 1983;14(1):12-5.
30. คมพยัคฆ์ จ. แรงสนับสนุนทางสังคม :มโนทัศน์และการนำไปใช้. *วารสารพยาบาลศาสตร์*. 2531;6(2):96-100.
31. ชาลินี สุริยนแปลงแสง. ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและลักษณะการเป็นพ่อแม่ของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีบุตรปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.; 2547.
32. ลิทธิบุศย์ ก. บทบาทและการสื่อสารของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.; 2557.
33. สร้อยสน ส. ประสบการณ์ด้านจิตใจของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในการเลี้ยงดูบุตร : การศึกษาเชิง

คุณภาพ.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.; 2553.

34. เกศินี เกิดอนันต์. การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียว ใน กรุงเทพมหานคร.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.; 2539.

35. พิรุณรัตน์ ตุลย์ฐิตนันท์ ความสัมพันธ์ของการสื่อสารในครอบครัวกับพฤติกรรมการมีวินัยของเด็ก.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.; 2553.

36. วันวิสาข์ ตันตระกูล. การศึกษารูปแบบชีวิตมารดาที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียวใน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ.2547.

37. ภาภิรมย์ ศรีโสภา. คุณภาพชีวิตของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.; 2556.

38. Brown G.W. , P.M. M. Single mothers, poverty and depression.1997. 27,1-33. p.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาววรรณก ปิ่นเจริญ
วัน เดือน ปี เกิด	29 มิถุนายน 2529
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ เอกจิตวิทยาการปรึกษา มหาวิทยาลัยเซน หลุยส์
ที่อยู่ปัจจุบัน	ศุภาลัยปาร์ค คอนโด2 ซ.พหลโยธิน21 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กทม 10900

